№ 203 — Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem — פרייז 20 גראשען — Lodzer Tageblat

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16, טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47 | מיטוואך, ג' אלול תרפ"ז | 31 sierpnia 1927 r. | צוואנציגסטער יאהרגאנג

נעכטען איז אין באזעל פארגעקומען די פייערליכע ערעפנונג פון ציוניסטישען קאנגרעס

גרויסע ערעפנונגס-רעדעס פון ד"ר ווייצמאן און סאקאלאוו.

באזעל, 30 אויגוסט (טעלעגראפיש דורך יט"א) היינט פארנאכט איז דא פייערליכער שטימונג געעפענט געווארען דער 15. ציוניסטישער קאנגרעס.

ד"ר חיים ווייצמאן האט געהאלטען די ערעפנונגס-רעדע, אין וועלכער ער האט אנגעוויזען אויף די פערדינסטען פון דער שטאט באזעל פאר'ן ציוניזם. פון א קליין היימעלע מענשען, — האט ד"ר ווייצמאן געזאגט, — וועלכע זענען זיך אין באזעל צוזאמענגעקומען צום ערשטען קאנגרעס און געלעגט דעם גרונד-שטיין פון ציוניזם איז אויסגעוואקסען אן אימפאזאנטע און מעכטיגע באוועגונג, וואס האט גע-שלאגען טיפע ווארצלען אין יודישען פאלק.

דערנאך האט ד"ר ווייצמאן אנגעוויזען אויף דער וויכטיגער באדייטונג פון ציוניזם אין דער געשיכטע פון יודישען פאלק און גערופען די דעלעגאטען צו אנ-געשטרענגטער און ענערגישער ארבייט.

נאך דער רעדע פון ד"ר ווייצמאן, האט געהאלטען א גרויסע רעדע דער פרעזידענט פון דער עקזעקוטיווע נחום סאקאלאוו. ער האט געזאגט, אז דער ציו-ניזם האט ביז איצט דורכגעמאכט דריי הויפט-עטאפען. דער ערשטער עטאפ איז געווען אין די צייטען פון ד"ר הערצל. דאס איז געווען דער גרינדונגס און ראמאנטישער פעריאד פון ציוניזם. דער פעריאד, ווען עס איז געלעגט געווארען דער גרונד-שטיין פון דער באוועגונג. דער צווייטער עטאפ איז געווען דער פעריאד פון וואלפסאן און ווארבורג און איצט — האט דער רעדנער געזאגט — זענען מיר ארייַנגעטרעטען אין'ם דריטען פעריאד, ווען די וועלט האט אנערקענט ארץ-ישראל אלס אונזער נאציאנאלער היים.

ביידע רעדעס זענען אויפגענומען געווארען מיט לאנג-דויערנדע און רוישענדע אפלאדיסמענטען.

לעווין פליהט אפ פון לאנדאן מיט אן ענגלישען פליהער קיין אמעריקא.

לאנדאן, 30. אויגוסט (אטע) פאר א גרופע ענגלישע זשורנאליסטען האט טשארלס לעווין ערקלערט, אז די סבות פון דעם פלוצלינגען ארויסטריט פון פראנקרייך דארף מען זעהען אין די שוועריגקייטען, וואס ער האט אנגעטראפען אין אלע זייטען, צוליב וועלכע ער האט כסדר געמוזט אפלעגען זיינע נסיעות. געפי-נענדיג זיך אין דוז לאגע, האט ער געמוזט געהן מיט הינטער-וועגען און אפפלי-הען פון פראנקרייך קיין קראידאן. דא רעכענט ער צו אנגאזשירען אן ענגלישען פילאט, וועלכער זאל מיט איהם אפפליהען קיין ניו-יארק. וואהרשיינליך וועט ער אנגאזשירען דעם לופט פליהער הינטשליף. אויב דאס וועט געשעהן, און ער וועט אפפליהען מיט אן ענגלישען לופט-פליהער קיין ניו-יארק וועט ער מוזען באצאהלען דעם פראנצויזישען לופט-פליהער דרוהען 100 טויזענד פראנק ענטשעדיגונג.

אמעריקאנער דעלעגאציע אויפ'ן ציוניסטישען קאנגרעס

וועט אדורכפיהרען דעם פלאן וועגען פערברייטערן די יודישע אגענץ.

באזעל, 30 אויגוסט (טעלעג. דורך יט"א) פון די אנטיהרענדע קרייזען פון דער אמעריקאנער דעלעגאציע אויפ'ן ציוניסטישען קאנגרעס איז מען מודיע דער יט"א, אז די אמעריקאנער דעלעגאטען האבען באשלאסען אדורכצופיהרען דעם פלאן פון א פערברייטערטער יודישער אגענץ. די אמעריקאנער דעלעגאטען האלטען, אז דער בעשלוס איז אין אייננקלאנג מיט דער פאליטיק פון פרעזידענט ווייצמאן.

די אמעריקאנער דעלעגאציע מיינט, אז די פראגע וועגען דער אגענץ וועט זיין דער שווערפונקט פון קאנגרעס. זיי וועלען דעריבער זיך בעמיהען, אז זיי ער שטאנדפונקט זאל אדורכגעפיהרט ווערען, כדי דערמיט זאל געשטארקט ווערען דער ציוניסטישער גייסט אין די רייהען פון אמעריקאנער יודענטום, וואס וועט א דאנק דער פערברייטערונג פון דער אגענץ געבען גרעסערע געלד-סומען לטובת דעם אויפבוי פון ארץ-ישראל.

די אמעריקאנער דעלעגאציע צוזאמען מיט די ענגליש רעדענדע גרופען צעהלען בערך 80 דעלעגאטען. זיי האפען דעריבער צו בילדען די שטארקסטע פראקציע אויפ'ן קאנגרעס, וועלכע וועט זיין אומשטאנד אדורכצופיהרען איהרע פלענער.

מלוכה'שער עקספארט-אינסטיטוט.

ווארשא, 30 אויגוסט (פאט) אויף דער לעצטער זיצונג פון מיניסטעררא-ראט איז אפגעשטימט געווארען דער פראיעקט פון מלוכה-פרעזידענט וועגען א מלוכה'שען עקספארט-אינסטיטוט. דער עקספארט-אינסטיטוט וועט זיין אונטערגע-ווארפען דעם האנדעלס-מיניסטער און דעם פינאנץ-מיניסטער. דער אינסטיטוט וועט בעשטעהען פון 13 מיטגלידער. 6 וועלען בעשטימט ווערען פון האנדעלס-מיניסטע-ריום און 9 פון די ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס.

ארעסטירט דעם פאשיסטישען דירעקטאריאט אין טשעכיען.

פראג, 30 אויגוסט (אטע) די פאליציי האט ארעסטירט דריי מיטגלידער פון פאשיסטישען דירעקטאריאט, אדורכפיהרענדיג פריהער א רעוויזיע אין זייערע וואוינונגען. די ביטע פון די ארעסטירטע זיי צוריק צו בעפרייען איז אפגעווארפען געווארען. די קאמוניסטישע צייטונג „רודע פראווא" ערקלערט, אז די פאליציי האט דאקומענטען וועגן די פערשווערונגס-פלענער פון גען. גײדא. אין געהעריגען מאמענט וועלען די דאקומענטען פערעפענטליכט ווערען.

די דירעקציע פון „גאשטשיני דוואר"

מאכט בעקאנט, אז מארגען דאנערשטאג, דעם 1 סעפטעמבער, 7 א זייגער אווענד קומט פאר אין פעראיינס-לאקאל, פארזשעמסקא 10

א גענעראל-פערזאמלונג

צו וועלכער אלע מיטגלידער ווי אויך די יורשים פון „גאשטשיני דוואר" ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען, ווייל עס ליגט אין זייערע אייגענע אינטערעסען.

די פערוואלטונג.

Nach kurzem, schwerem Leiden entschlief in Köln a/R. unsere liebe

CLARA KATZ

geb. Groonheim

im Alter von 25 Jahren.

Unseren Bruder, Schwägerin, sowie Allen Hinterbliebenen, drücken wir hiermit dem innigsten Beileid aus.

In tiefster Trauer

Fam. Leon Alexandrowicz

Barcelona.

דאס ערשטע ארטאדאקסישע 7-קל. חדר-שולע

תורה ודרך-ארץ עם גן-ילדים

22 נאוואמיעסקא 22 — טעל. 31-86

מאכט בעקאנט, אז פון נייעם שול-יאהר איז דאס שול-לאקאל פיל פערגרעסערט געווארען. די למודים הויבען זיך שוין אן ה' שופטים (1/9). תלמידים ווערען אנגענומען פון 5 ביז 15 יאהר טעגליך אין די קאנצעלאריע פון 9—7 אווענד. פאר צופרידען זיין חערט גאראנטירט. פאר אונבעמיטעלטע נעהיטע הנחות.

די לייטונג.

1480

גמנסיה עברית „יבנה"

בלודז, ציגלנינה 75

תלמידים חדשים מתקבלים בכל יום לפני הצהרים בלשכת בית-הספר מן 9—2. למכינת A0 מתקבלים ילדים בני שש, בלי שום הכנה. התחלת הלמודים ב 1.9

המנהל.

עס ווערען אנגענומען איינשרייבונגען פון נייע שילער, יעדען טאג פארמיטאג אין דער שול-קאנצעלאריע פון 9—2. אין דער מכינת A0 ווערען אנגענומען קינדער פון 6 יאהר אהן שום פאר-בערייטונג. אנהויב פון די למודים דעם 1.9

דער דירעקטאר.

די 8-קלאסיגע גימנאזיום

„בית-אלפנא"

מיט רעגירונגס-רעכט

צעגעלניאנא 60 ~ צעגעלניאנא 60

די קאנצעלאריע נעמט אן איינשרייבונגען פון קאנדידאטען אין אלע קלאסען פון א ביז 7 קלאס, יעדען טאג פון 10—1. די עקזאמענס און די למודים הויבען זיך אן דעם 1. סעפטעמבער 9 א זייגער פארט.

א טיכטיגער

קירזשנער

ווערט אויף אויסהערטפ פון זאפארט געזוכט געגען א גוטען געהאלט. אונטערהאלטונג בעמערקונגען. צו ער-פאהרען אין דער אדמי. פון דער צייטונג. 3463

Lekarz-Dentysta

Józef Halpern

powrócił

Piotrkowska № 88, telef. 11-52.

Dr. med. Hilary GLIKSMAN

צוריקגעקעהרט

מאניושקי 7 — טעל. 31-49

נעהמט אן פון 3—4 און פון 7—8 אווענד.

רעכטס-קאנסולענט

זינגער

זאכאדניא 36

צוריקגעקומען.

Dr. med. Z. Datyner

ספעציאליסט פאר נירען- בלאז און אורין-ארגאנען

Piramowicza 11 (פריהער אלגינסקא)

Tel. 48-95.

נעמט אן פון 1 ביז 2 און 5—8 אווענד.

Dr. med. Braun

ספעציאל-ארצט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען און מענער שוואכע.

בעהאנדלונג מיט קווארץ-ליכט (האר-אויספאל)

צוריקגעקעהרט

23 פאלודניאווא 23

טעל. 40-26

נעהמט אן פון 9—11 און פון 5—8 אווענד.

צוליב'ן טויט פון אונזער אונפערגעסליכען און ג. לאנגיעהריגען מיטגליד און סעקרעטאר פון דער פערוואלטונג „טאז"

אדוו. יעזשי בארונסקי

דריקט אויס דער פאמיליע דעם אויפריכטיגסטען מיטגעפיהל און בעלייד

די פערוואלטונג פון דער לאדזער אבטיילונג „טאז".

אין דער 7-קלאסיגער קנאבען-שולע

פון יצחק גאלדבערג פאס.-שולע 16

ווערען צום נייעם שול-יאהר 1927/28 אנגענומען תלמידים, שול-פליכטיגע, ווי אויך אנפאנגער, 6-יעהריגע קינדער צו ערמעסיגטען שכר-למוד.

אין דער דאזיגער שולע האבען שטענדיג די יודישע רעליגיאנס-למודים, יודישע היסטאריע און העברעאישע שפראך פערנומען דעם אויבענאן. אין דעם קומענדיגען שול-יאהר וועלען אבער נאך בע-זונדערס אין'ם שול-פראגראם בעדייטענדע ענדערונגען צום גוטען אריינגעטרעטען. דערווייטער אויך דאס, האט עס וועט אויך אין דער נאכמיטאג-צייט עטליכע שעה געלערנט ווערען ספעציעל יודישע למודים, ווי: חומש, רש"י נ"ך און גמרא.

אנמעלדונגען אין קאנצעלאריע פון דער שולע יעדען טאג פארמיטאג. ביי דער אנמעלדונג זענען נויטיג די מעטריקעס פון דעם קינד. בעמערקונג: די למודים הויבען זיך אן מארגן דאנערשטאג, דעם 1-טען ספטעמבער ד. י.

Dr. Różaner

ספעציאליסט פאר הויט-ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע.

היילונג מיט קווארץ-שטראהלען און דיאטערמיע

Dzielna 9 (Narutowicza)

טעל. 28-98.

צוריקגעקעהרט

פון 8—10, 5—8. פרויען 8—4.

א'באזונדערע ווארטע-זאל פאר פרויען.

אין לאטעריע-קאנטאר פון

ברייטשטיין

נארוטאוויטש 31

קען מען אלע טאג בחנם באקוקען די אפיציעלע טאבעלע און מ'ווערען אויסגעצאהלט אלע געווינסען. לאזען צו דער I קלאס שוין צו בעקומען.

מיט אכטונג ברייטשטיין, נארוטאוויטש 31.

Dr. H. Wołkowyski

צוריקגעקעהרט

זאכאדניא 53 (צעגעלניאנא 19) טעל. 19-94

ספעציאל-ארצט פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע

בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען

נעמט אן פון 9—10 פריה און פון 5—8 אוו.

פרויען פון 4—5 ספעציעל ווארטע-צימער.

עלטסטער כירורגישער

פעלדשער י. סענדער

פאמארסקא 14 (שרעדניא)

Telefon 62-83 טעלעפאן

וועלכער האט פראקטיצירט אין פאזנאנסקי'ס שפיטאל 14 יאהר. נעהמט אן צו יעדער צייט און צו פעסיגע פרייזען. בעזיצט אויך א ערשטקלאסיגע רעזורע פאר הערען און דאמען און מאניקור.

Dr. med. Ludwik Rapeport

P, Narutowicza 25 (דזיעלנא) Tel. 44-10

ספעציאליסט פאר נירען- בלאז- און האדן-קראנקהייטען

דער פלאן צו ארגאניזירן דעם עקספארט פון לאדזשער סחורות קיין אמעריקא הויבט אן פערווירקליכט צו ווערן

די אקציע ווערט דורכגעפיהרט דורך דער „פעדעראציע פון די פוילישע יודען אין אמעריקא".

„לאדזשער טאגעבלאט" וועט שפילען די אנפיהרענדע ראלע אין דער דאזיגער אקציע.

בעזוך פון אמעריקאנער דעלעגאט ה' אלפרעד ב. ראזענשטיין אין רעדאקציע פון „לאדזשער טאגעבלאט".

דער פלאן צו ארגאניזירן דעם עקספארט פֿון לאדזשער סחורות קיין אמעריקא, הויבט אן פֿערווירקליכט צו ווערן. אויף דער רעדאקציע פֿון „לאדזשער טאגעבלאט" איז אויסגעפֿאלן די ערהויבענע האפֿטע מיסיע מיטצואווירקן אין דער דאזיגער אקציע.

דער דאזיגער פלאן האט היסטאריע זייער א קורצע, אבער אינטערעסאנטע געשיכטע. נאך מיט 2 יאהר צוריק, ווען די טעקסטיל-אינדוסטריע אין לאדז האט איבערגעלעבט א גרויסארטיגן קריזיס און דער יידישער מסחר און אינדוסטריע האט געשטאנען אבשטארבן, האט דער רעדאקטאר פֿון „לאדזשער טאגעבלאט", ה' ישראל קאהאן, וועלכער שטייט אויך פֿון צייט צו צייט אין'ם „פֿערבאנד" מיט דער ארגאן, וואס ווערט ארויסגעגעבן אין ניו-יארק דורך דער „פֿעדעראציע פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא", — זיך געשטעלט אין פֿערבינדונג מיט'ן רעדאקטאר פֿון דאזיגן זשורנאל ה' ז. מינקעל און איהם פֿארגעלעגט צו אינטערעסירן די יודען אין אמעריקא, ספּעציעל די „פֿעדעראציע פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא", אנצוקניפּן דירעקטע בעציהונגען מיט די לאדזשער יודישע ווירטשאפֿטליכע קרייזן, כדי צו געפֿינען א מארק, און אזוי ארויסצושטעלן א האנדעלס-פֿערקעהר אונטער די יודען אין אמעריקא מיט די יודען אין לאדז. דער מיין איז געווען, צו געבן די לאדזשער יודען, מיט דער הילף פֿון אמעריקאנער יודישן קאפּיטאל די מעגליכקייט אויפֿצוריכטן זייערע עקזיסטענצן נישט דורך פֿילאנטראפּיע, נאר דורך קאנסטרוקטיווער, רעלאטיווער — קאמערציעלער הילף.

די „פֿעדעראציע פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא" איז געווען דעמאלט פֿערנומען מיט אנדערע ארגאניזאציאנעלע פֿראגען. און ה' מינקעל האט נישט געקענט פֿאר מעגליך זיך [illegible] אין דעם איהם פֿארגעלעגטן פלאן.

ווען דעפּוטאט יצחק גרינבוים האט פֿאריגען ווינטער געמאכט זיין בעזוך אין אמעריקא איז ער דארט צוזאמענגעקומען מיט די מאסגעבנדע פֿארשטעהער פֿון דער „פֿעדעראציע" און פֿון דער דארטיגער יודישער ביזנעס-וועלט, זיי[illegible] דעם עקספּארט פֿון לאדזשער סחורות האט ער אויך דארט דערוועקט די פֿראגע וועגן א ראציאנאלער ווירטשאפֿטליכער הילף פֿון די יודען אין אמעריקא פֿאר זייערע ברידער אין פוילען, ספּעציעל געקומען אין בעטראכט לאדז, דאס שווער-געטראפֿענע „פוילישע מאנטשעסטער", וואס ליידט פֿון צוויישטאפּלדיקע צרות: אי צוליב'ן מאנגעל אין געלד, אי צוליב'ן מאנגעל אין אפּזאץ-געביטן.

אבער אויך דאָ איז לכתחילה דער פֿארשלאג געבליבן — פֿארשלאג; קיין פּראקטישע שריט, איהם צו רעאליזירן, זענען נישט געווארן אונטערגענומען. אבער ביסלעכווייז איז דער געדאנק וועגן ווירטשאפֿטליכער הילף פֿאר די יודען אין פוילען, בעזונדערס פֿאר'ן פֿאבריקס-צענטער לאדז, וואס אמאל געווען [illegible] פּאפּולערער און אם אינצהאלט [illegible]; או אין דער פֿראגע געהט מען ארויס פֿון ווערטער צו מעשים.

ווי מיר האבן שוין מיטגעטיילט, איז היינטיגן זומער געקומען קיין לאדז דער פּראמינענטער טוער פֿון די פּוילישע יודען אין ניו-יארק, ה' אלפרעד ב. ראזענשטיין. דער ציל פֿון זיין בעזוך איז אין דער ערשטער ליניע, צו בעקענען זיך מיט די עקאנאמישע פֿערהעלטנישן פֿון די יודען אין לאדז און צו ארגאניזירן דעם עקספּארט פֿון לאדזשער אויסארבייטונגען קיין אמעריקא.

ה' אלפרעד ב. ראזענשטיין איז, ווי געזאגט, אן'אנגעזעהענע פֿיגור צווישן די יודען אין אמעריקא. ער אליין איז א לאדזשער בן עיר. [illegible] איז אין ניו-יארק מיט 25 יאהר צוריק געגרינדעט געווארן די „לאדזשער [illegible]" וואו ער איז לאנגיעהריגער פּרעזעס, און ווען עס איז געשאפֿן געווארן די „פֿעדעראציע פֿון די פּוילישע יודען", האט ער אויך אין דער דאזיגער צענטראלער ארגאניזאציע גענומען שטענדיג א בעדייטענדע ראלע.

ה' ראזענשטיין איז א מענש מיט א ברייטן קאָפּ, איז אויסגעצייכנט אריענטירט אין די ווירטשאפֿטליכע ערשיינונגען פֿון יודישן לעבן און אלס גרויסער ביזנעס-מאן, קלויבט ער זיך, נאטירליך, גלענצענד אויס אין פֿינאנציעלער און קאמערציעלע פֿראגען. בנוגע דעם ענין, צו ארגאניזירן דעם עקספּארט פֿון לאדזשער סחורות קיין אמעריקא איז ה' אלפרעד ב. ראזענשטיין דער [illegible] מאן אויף'ן [illegible] פּלאץ.

ה' ראזענשטיין קומט אויס פֿון צ ו ר י ך (שווייץ), וואו ער האט זיך בעטייליגט אין דעם יודישן וועלט-[illegible] קאנגרעס, אלס דעלעגאט פֿון דער „פֿעדעראציע". אויף דער דאזיגער קאנפֿערענץ האט ער אויך פֿארגעלייגט א רעזאלוציע פֿון דער „פֿעדעראציע" וועגן די רעכט פֿון די יודען אין פוילען (זעה 4-טע זייט).

קומענדיג קיין לאדז, האט ה' ראזענשטיין זיין ערשטען בעזוך אבגעשטאטעט אין רעדאקציע פֿון „לאדזשער טאגעבלאט". און דאס איז נישט געווען קיין צופֿאל: ערשטענס איז ה' ראזענשטיין א פּערזענליכער פֿריינד פֿון ארויסגעבער פֿון „לאדזשער טאגעבלאט", רעד. ע. האמבורגער, צווייטענס, האט ער בעקומען אן'אויפֿטראג פֿון דער „פֿעדעראציע" אין ניו-יארק, אז אלע זיינע שריט, וואס ער וועט מאכען אין לאדז, אין שייכות מיט'ן ערמעגליכן די ווירטשאפֿטליכע הילף די היגע יודען, זאלען זיין אין פֿולער פֿערשטענדיגונג מיט דער רעדאקציע פֿון „לאדזשער טאגעבלאט".

דער חשוב'ער גאסט פֿון אמעריקא איז אין אונזער רעדאקציע אויפֿגענומען געווארן דורך די ה"ה רעד. ע. האמבורגער און רעד. ישראל קאהאן. ה' ראזענשטיין האט אונז בעקאנט אז סאליהרליך מיט דעם גאנצען פּלאן און צוועק פֿון זיין רייזע, געשילדערט אויף א רייהע דאקומענטן, צווישן אנדערע, אויך א וואריגע רעקאמענדאציע פֿון פוילישן גענעראל-קאנסול אין ניו-יארק צו דער רעגירונגס-מאכט אין פוילען, ווי אויך פֿון ערשטן לובאמירסקי צום אויסערן מיניסטעריום אין ווארשא. די מאסגעבענדע פוילישע קרייזן אין אמעריקא בעציהען זיך מיט גרויס אויפֿמערקזאמקייט און אינטערעסע צו דער איניציאטיווע פֿון דער „פֿעדעראציע", צו ארגאניזירן א ראציאנעלע-פֿערקעהר צווישן לאדז מיט אמעריקא און זענען גרייט אין דער היגזיגער צו געבן די ווייטגעהענדסטע אונטערשטיצונגען.

חוץ די אויבענדערמאהנטע בריף האט אונז ה' ראזענשטיין אויך פֿארגעלעגט זיין פֿולמאכט פֿון דער „פֿעדעראציע פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא", וואו עס ווערט בפֿירוש געזאגט, אז די גאנצע אקציע צו ארגאניזירן דעם סחורות-עקספּארט פֿון לאדז קיין אמעריקא מוז אנגעהן לויט דער איניציאטיווע און דירעקטער מיטהילף און צושטימונג פֿון „לאדזשער טאגעבלאט".

— דאס איז געשעהן דערפֿאר, — האט ה' ראזענשטיין צוגעגעבען, — ווייל „לאדזשער טאגעבלאט" איז זעהר פּאפּולער אין ניו-יארק און גענוסט פֿון פֿולסטן צוטרוי פֿון די אנפֿיהרענדע פֿערזענליכקייטן פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא מיט ה' בנימין ווינטער בראש.

— אין דער אקציע, וואס די „פֿעדעראציע" געהט איצט אונטערנעהמען, איז די הויפּט-אויפֿמערקזאמקייט געווענדעט נישט אויף ווארשא, נאר אויף לאדז. דער צוועק פֿון מיין איצטיגן בעזוך — האט ה' ראזענשטיין ווייטער געזאגט, — איז הויפּטזעכליך צו שטודירן און צו רעגולירן דעם האנדעלס-פֿערקעהר צווישן אמעריקא און פוילען, דער עיקר מיט לאדז און צו ארגאניזירן דא, אין לאדז, א קאמיטעט, וואס זאל אנפֿיהרען מיט דער דאזיגער אקציע. איך בעטאן נאכאמאל, אז אהן דעם „לאדזשער טאגעבלאט" וועל איך נארנישט אונטערנעהמען אין דער דאזיגער הינזיכט.

אין פֿערלויף פֿון ווייטערן געשפּרעך האט אונז ה' ראזענשטיין אויסגערעכנט, ווי אזוי עס איז רייף געווארן דער געדאנק, איינצופֿיהרען דירעקטע האנדעלס-בעציהונגען צווישן ניו-יארק און לאדז:

— אין אמעריקא שטרעבט מען שוין זייט א לענגערע צייט אויסצורוימען מיט דער צדקה-הילף און אנשטאט דעם צו שאפֿען א ראציאנאלע הילף, וואס זאל העלפֿן די יודען אין פוילען, זיך ווירטשאפֿטליך אויפֿצוהויבן. דעפּוטאט י. גרינבוים האט, וויילענדיג אין ניו-יארק, פּעת זיינע קאנפֿערענצן מיט די פֿיהרענדע פּערזענליכקייטן פֿון אמעריקאנער יידענטום פֿיל גערעדט וועגן דער גרויסער ווירטשאפֿטליכער פֿערניכטונג פֿון לאדז. דער בעי האט ער אנגעוויזן, אז די הויפּט-סבה, פֿארוואס דאס „פוילישע מאנטשעסטער" לעבט איצט איבער אזא קריזיס, איז דאס, וואס זי האט פֿערלוירען דעם רוסלענדישן מארק און אז מען מוז זוכען א מעגליכקייט אויסצוגעפֿינען נייע אבזאץ-מערק פֿאר דער לאדזשער פּראדוקציע, וואס קאן אהן שום ספק זיין קאנקורענץ-פֿעהיג און אויסלאנד. אזוי ווי דעפּ. גרינבוים איז נישט קיין סוחר האט ער אפֿשר נישט געפֿונען די נויטיגע שפּראך. וואס זאל רעדען צו דער לאגיק פֿון אויסגערעכנטע אמעריקאנער ביזנעס-מאן. שפּעטער איז די פֿראגע עטליכע מאל פֿון דאס ניי ארומגערעדט געווארן אויף די זיצונגען פֿון דער „פֿעדעראציע פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא" און עס איז בעשלאסען געווארן דערמיט זיך נאכן ערנסט צו בעשעפֿטיגען. אויף דער לעצטער יעהרליכער קאנפֿערענץ פֿון דער „פֿעדעראציע פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא" און דער פּלאן וועגן אנקומענדיגן לאדזשער סחורות קיין אמעריקא ענדגילטיג אקצעפּטירט געווארען און עס איז בעשלאסען געווארן צו שיקען א ספּעציעלע דעלעגאציע קיין לאדז, וועלכע זאל זיך דא, אויפ'ן ארט, גענוי בעקענען מיט דער פֿראגע און מאכען די נויטיגע שריט.

— מיט דער אנגעלעגענהייט האט זיך לעבהאפֿטיג פֿעראינטערעסירט דער פּוילישער גענעראל-קאנסול אין ניו-יארק

און פֿאר מיין אפּפֿאהרען האב איך מיט איהם גערעדט וועגן דער פֿראגע איינגעהענד קאנפֿערענצען. איהר דארפֿט וויסען, אז אונזער „פֿעדעראציע" איז פֿאר די לעצטע יאהרען אויסגעוואקסען אין א מעכטיגע, איינפֿלוסרייכע ארגאניזאציע, וואס צעהלט ביז 50.000 מיטגלידער און קאן אויך שאפֿען פֿאר דעם צוועק, ווען עס וועט נויטיג זיין, בעדייטענדע פֿינאנציעלע מיטלען.

— ווי אזוי די ארגאניזאציע פֿון לאדזשער סחורות-עקספּארט קיין אמעריקא וועט אויסזעהן, איז נאך איצט פֿריהצייטיג צו רעדען: דאס איז אבהענגיג אין איהר, מיינע הערן, ווי איהר וועט עס ארגאניזירן.

מיר, ד. ה. די „פֿעדעראציע פֿון די פוילישע יודען אין אמעריקא", זענען גרייט צו פֿינאנסירן די ווענדער בעטעטלטע לאדזשער יודישע פֿאבריקאנטן און קליינע פּראָדוצירער (באלעבאטישע) און צו שאפֿען אין לאדז פֿאר דעם תוך געגן צוועק א ספּעציעלע קאסע.

* * *

ה' אלפרעד ב. ראזענשטיין פֿערבלייבט אין לאדז מעהרערע טעג.

די רעדאקציע פֿון „לאדזשער טאגעבלאט" האט זיך תיכף געשטעלט אין פֿערבינדונג מיט די וויכטיגסטע פּערזענליכקייטען פֿון לאדזשער אינדוסטריע און האנדעל און ארומגערעדט די פֿראגע, ווי אזוי צו אנגי-ליימען די אזוי וויכטיגע אקציע.

אין אלע קרייזען פֿון יודישן לאדז האט די ידיעה וועגן די צילען פֿון ה' ראזענשטיין'ס בעזוך און וועגן די ערנסטע מיסיע פֿון „לאדזשער טאגעבלאט" ארויסגערופֿען די לעבהאפֿטעסטע פֿערצופֿרידענהייט.

אין בעדייטענדיגען נומער „לאדזשער טאגעבלאט" וועלען מיר ברענגען ווייטערע איינצעלהייטען וועגן דער דאזיגער אקציע, וואס איז זייט געבנטען דאס טאג געשטאנען אין לאדז.

קרעדיט פון 100 טויזענד זל. פאר די לאדזשער האנדווערקער

100 טויזענד זלאטעט מלוכה-קרעדיט פאר די לאדזשער האנדווערקער.

וו א ר ש א, 30 אויגוסט (א. ט.) אויף דער איבערוועגונג פֿון ווייעוואדע יאשטשעלט האט די צענטראלע מאכט בעשטימט א סומע פֿון 100 טויזענד זלאטעס אויף קרעדיט פֿאר די לאדזשער האנדווערקער.

בעלגערונגס-צושטאנד אין ראטערדאם

צו פערהיטען אנטי-אמעריקאנ. דעמאנסטראציעס

ב ע ר ל י ן, 30 אויגוסט (אטע) פֿון ראטערדאם מעלדעט מען, אז דער דארטיגער בירגערמייסטער האט איינגעפֿיהרט בעלאגערונגס-צושטאנד און שטאט מיט'ן צוועק צו פֿערהיטען פֿון קאמוניסטישע מאניפֿעסטאציעס און אונרוהען צוליב דעם טויט פֿון סאקא און וואנזעטי.

שטייערן-עקזעקוציעס וועלען נאר צוריקגעהאלטען ווערען אין אויסנאהם-פאלען.

דעלעגאציע פון וויין- און שפּריט-סוחרים אין דער פינאנץ-קאמער.

(ע) אזוי ווי די פֿינאנץ-ארגאנען אין לאדז האבען לעצטענס גענומען שטרענג אויסמאהנען די פֿערזעלטערטע שטייערן, האט א דעלעגאציע פֿון דער וויין- און שפּריט-סוחרים-סעקציע ביים דעטאליסטען-פֿעראיין זיך געווענדעט אין דער פֿינאנץ-קאמער מיט א בקשה צוריקצוהאלטען די עקזעקוציעס.

דער נאטשעלניק ה' גארמאט דאט ערקלערט, אז צוריקהאלטען די עקזעקוציעס קאן מען נאר אין אויסערגעוועהנליכע פֿאלען, אויב ס'וועט זיך ארויסווייזען, אז דער בעטרעפֿענדער שטייער-צאהלער פֿערדינט אויף א הנחה, דאן וועט עס די פֿינאנץ-מאכט נעהמען אין אכט.

באסטאנער קרעמאטאריום פאדערט 700 דאלאר פאר די אש פון סאקא און וואנזעטי.

ל א נ ד א ן, 30. אויגוסט (אטע). דער קאמיטעט צו פֿערטיידיגען סאקא און וואנזעטי האט ארויסגעפֿאדערט פֿון קרעמאטאריום אין באסטאן די אש פֿון סאקא און וואנזעטי. דאס קרעמאטאריום האט געענטפֿערט, אז די אש וועט פֿרייער נישט ארויסגעגעבען ווערען ביז עס וועלען נישט געדעקט ווערען די קאסטען פֿון פֿערברענען די טויטע קערפּערס, וואס בעטרעפֿען פֿון 700 דאלאר.

אויפגעריסען א באמבע אין אנ'אמעריקאנער אוניווערזיטעט.

ל א נ ד א ן, 30 אויגוסט (אטע). ביים אויסגאנג פֿון דער בעקטעריאלאגישער לאבאראטאריע ביי דער קאליפֿארנישער אוניווערזיטעט אין בערקלי איז פֿארגעקומען אנ'אויפֿרייס פֿון א באמבע, וועלכע האט פֿערניכטעט א טייל פֿון דער איינריכטונג. די פּאליציי רעכענט, אז דאס איז א נקמה אקט פֿון די אנהענגער פֿון סאקא און וואנזעטי. דער אויפֿרייס האט ארויסגערופֿען א גרויסע מהומה אין שטאט, ווייל אין דער לאבאראטאריע האט זיך געפֿונען א גרויסע קאלעקציע מיקראבען פֿון אנשטעקענדע קראנקהייטען צו עקספּערימענטאלע צוועקען.

ווער האט געוואונען אויף דער לאטעריע?

8-טער טאג פֿון דער ציהונג.

10000 זל. נמ'	82841.
5000 זל. נמ'	82560.
3000 זל. נמ'	23890 88535 48462 71829 82432.
2000 זל. נמ'	8784 77417 86055.
1000 זל. נמ'	7718 15918 29928 48841 76867 79002 79457.

פערטיידיגעריז פון סאקא און וואנזעטי פער'משפט אויף א יאהר תפיסה.

ב א ס ט א ן, 30 אויגוסט (פאט). די סעקרעטארין פֿון פֿערטיידיגונגס-קאמיטעט פֿון סאקא און וואנזעטי, מיס ראגאוויץ, איז פֿער'משפט געווארן דערפֿאר, וואס זי האט געהאלטען א פּראטעסט-רעדע אויף א יאהר תפיסה פֿאר אנטמערהעצען דעם המון און פֿערשפּרייטען אנארכיסטישע פֿלוג-בלעטער. מען האט זי בעפֿרייט אויף קויציע.

7-קלאסיגע העברעאישע קאעדוקאציאנס-שולע

אויפ'ן נאמען פֿון

שלום עליכם

פֿון דער געזעלשאפֿט פֿאר יוד. פֿאלקס-שולען

—— און פֿאר שול-ערציהונג אין לאדז ——

פּאלודניאווא 11, טעל. 34-13 פּאלודניאווא 11, טעל. 34-13

איינשרייבונגען אין די קלאסען I, II, III, IV, V, VI, VII, דויערען. די שולע, וואס עקזיסטירט זייט 12 יאהר, איז פֿערזעהן מיט די בעסטע לעהרן-מכשירים און נעמט ארום נעבען דעם פֿולען פּראגראם פֿון א 7-קלאסיגער עלעמענטארער שול, א ברייטען פּראגראם פֿון יודישע למודים ווי: העברעאישע שפּראך, יודישע געשיכטע, תנ"ד, העברעאישע און יודישע ליטעראטור, משנה, געאגראפֿיע פֿון ארץ-ישראל. אבסאלווענטען פֿון דער שולע קענען אריינטרעטען אין 5 קלאס פֿון יודישע גימנאזיעס. די שול-קאנצעלאריע, פּאלודניאווא 11, פּראנט I שטאק, איז טעגליך אפֿען פֿון 9—2 פֿרימ. און פֿון 4—6 נאכמ. די דירעקציע.

לעזט און אבאנירט דאס „לאדזשער טאגעבלאט"

לאדזער טאגעבלאט

דער רעדאקטאר נעמט-אהן פון 6 ביז 7 אין אוונד.
נישט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

„Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16, Skrz. poczt. 16 אדרעס
טעלעפאנען: פון רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

צוויי קאנגרעסען.

ס׳האבען זיך ערשט פערענדיגט אין ציריך און איז נעהנט צוויי אינטערנאציאנאלע צוזאמענפאהרען. איינער פון פערטרעטער פון דער יודישער מינדערהייט אין דער גאנצער וועלט. דער צווייטער א קאנגרעס פון אלע מינדערהייטען. דער ערשטער קאנגרעס האט זיך בעראטען וועגען די מיטלען צו שיצען די יודישע רעכט. דער צווייטער וועגען די מיטלען צו שיצען די מינדערהייטס-רעכט בכלל.

צוליב וואס צוויי קאנגרעסען? זענען מיר נישט א מינדערהייט גלייך מיט אלע אנדערע, וואס קאן דעם שוץ פון איהרע רעכט בעקומען אין די אלגעמיינע ראהמען פון מינדערהייטס-רעכט?

אט איז דער פראגע און אין דער תשובה אויף איהר בעווייזט זיך גולט דער גאנצער ערנסט, מצער — די טראגיק פון יודישען פראבלעם.

מיר האבען סאלידארישע אינטערעסען מיט אלע אנדערע מינדערהייטס-פעלקער. אונזער קאמף דינט נישט נאר אונז, נאר אויך זיי. און ווי אזוי איז עס מיט די אנדערע מינדערהייט-פעלקער? זיי זענען דאך צוגלייך מינדערהייט און מעהרהייט. מינדערהייט איז איין לאנד און מעהרהייט אין אנדערן, אין היימאטלאנד. מיר זענען אבער מינדערהייט אומעטום.

עס זענען געקומען קיין נעהנט דייטשען פון פוילען און מיט זיי צוזאמען האבען מיר געשטרעבט צו פערווירקליכען די אידעע פון מינדערהייטס-רעכט אין — פוילען. ס׳זענען געקומען קיין נעהנט פאלאקען פון דייטשלאנד און מיט זיי צוזאמען האבען מיר געארבייט פאר דער אידעע פון מינדערהייטס-רעכט אין — דייטשלאנד. די היימאטלענדער פון די איינצעלנע מינדערהייטען פאדערן פאר זייערע מינדערהייטען רעכט איינער ביים צווייטען, און ביי זיך פיהרט יעדער פון זיי מעהרהייטס-פאליטיק. ראדיקה נעמען זיי ביי זיך אליין אוועק דאס רעכט פון ריכטער און די מאראלישע קראפט.

מיר יודען זענען כסדר און אומעטום די מינדערהייט, וואס, קעמפענדיג לשמה, דערגרייכען מיר רעכט פאר זיך, און קעמפענדיג פאר זיך ניהרען צוגלייך א קאמף לשמה.

אונזער פראבלעם איז צוליב דעם א ספעציפיש פראבלעם, עס פאדערט ספעציפישע מיטלען און די ספעציפישע יודישע סאלידאריטעט.

אזוי ארום בעווייזט זיך די בעדייטונג און וויכטיגקייט פון דעם איינענעם יודישען רעכט-שוץ קאנגרעס אין ציריך.

* * *

דער דריטער קאנגרעס.

א צופאל קאן זיין א סימבאל. עס איז בלויז א צופאל, וואס כמעט אין דער זעלבער צייט, ווען עס זענען פארגעקומען אין דער שווייץ די צוויי קאנגרעסען, קומט זיך אין זעלבען לאנד צונויף א דריטער קאנגרעס — דער פינפצעהנטער אלוועלטליכער ציוניסטישער קאנגרעס. עס איז ווידער א יודישער קאנגרעס, א קאנגרעס צום שוץ פון יודישע רעכט. צום שוץ צי דער פערטיידיגונג פון נאקעטע עקזיסטענץ-רעכט? ניין! א קאנגרעס צום ארגאניזירען און צו פיהרען א קאמף פאר דעם יודישען רעכט אויף א פרייער פאלקס-ענטוויקלונג אין אן אייגענער יודישער היים. א קאנגרעס, וואס שטרעבט אבצושאפען די אנאמאליע פון גלות דורכ׳ן גרינדען א יודיש היים מיט א יודישער מעהרהייט.

מיר זענען נאך ווייט פון ציל. מיר דערנעהנטערן זיך אבער צו איהם און אין מאמענט, ווען מיר וועלען איהם האבען דערגרייכט, וועלען מיר קאנען דער וועלט בעווייזען אונזער אויפפאסונג וועגען מינדערהייטס-רעכט אין א לאנד מיט א נאציאנאלער מעהרהייט. אונזער פערטרעטונג אויף די מינדערהייטס-קאנגרעסען וועט דעמאלט אין איהרע ארויסטרעטונגען אויף מינדערהייטס-קאנגרעסען, געשטארקט ווערען דורך מעהר די לאזונגען פון גערעכטיגקייט, ווייל דורך בעווייזען פון א ביישפיל.

דעפ. ד״ר אברהם אינזלער

גערער רבי צוריק געקומען פון זיין רייזע.

וו א ר ש א, 30. אויגוסט (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) היינט איז דא אנגעקומען דער גערער רבי, וועלכער איז, ווי בעוואוסט, געווען אין א״י און אין מארינבאד.

ביי׳ם באהן האבען דעם רבי׳ן אבגעווארט טויזענדער חסידים.

מארגען וועט דער רבי אבפאהרען קיין גער.

הערבערט סעמועל׳ס זוהן איז ווארשא.

וו א ר ש א, 30 אויגוסט (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט) דא האט געווייילט אינקאגניטא דער זוהן פון הערבערט סעמועל, וועלכער האט צוזאמען מיט׳ן רעדאקטאר גדאריאן סאקאלאוו בעזוכט א רייה יודישע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס און זיך בעקאנט מיט׳ן יודישען לעבען אין ווארשא. דער זוהן פון סעמועל׳ן האט אויך בעזוכט א רייה יודישע קולטורעלע אינסטיטוציעס.

אלע יודען
ערלעדיגען זייערע רעכטס-קאנסולטענטען-ארבייטען אינם לאנגיעהריגען קאמפעטענטען-ביורא
זינגער, זאכאדניא 36
פראנט, פארטער.

דער 15. ציוניסטישער-קאנגרעס.

(ספעציעלע בעריכטע פאר׳ן „לאדזער טאגעבלאט").

קאנגרעס-שטימונגען.

פון משה וואלדמאן.

די איינענטליכע קאנגרעס-וואך האט זיך אנגעהויבען ערשט דעם 28. אויגוסט, ווען ס׳איז פארגעקומען די זיצונג פון אקציאנס-קאמיטעט. אלע זיצונגען, בעראטונגען און קאנפערענצען, וואס זענען פארגעקומען צווישען די פראקציעס און גרופען זענען נאר פארבערייטונגען צו דער גענעראל-שלאכט, וואס דארף זיך אפשפילען אויפ׳ן קאנגרעס גופא. די פיהרער פון די פערשידענע פראקציעס לויפען ארום פערהאוועט, שמעקען די לופט און שאפען די שטימונג ארום קאנגרעס.

הגם ווייצמאן, סאקאלאוו און לעא מאצקין, די פיהרער פון דער עקזעקוטיווע זענען ערשט אנגעקומען אין די לעצטע צוויי טעג, איז שוין א וואך פריהער געווען קענטיג אין באזעל די קאנגרעס-שטימונג, דערצו האבען פיל צוגעהאלפען די הונדערטער געסט, וואס זענען ספעציעל געקומען קיין באזעל אנוועזענד צו זיין אויף דעם היסטארישען יובל-קאנגרעס.

א חוץ די געסט זענען אויך שוין אנגעקומען א גרעסערע צאהל זשורנאליסטען, די ערשטע שליחים פון דער גרויסער זשורנאליסטען-ארמעע. די זשורנאליסטען זוכען שטאף. זיי מאכען אינטערוויוען, בעקוקען די קאנגרעס-געביידע און זיי בעארבייטען אלץ קינסטליך דאס ערוץ-מאטעריאל, אז דער עולם נעהמט עס אלץ פאר גוטעס.

דאס אמת׳ע קאנגרעס-לעבען, אזוי ווי דאס פארלאמענט-לעבען אין גאר דער וועלט, שפילט זיך אפ אין די קולוארען, אבער לעת-עתה איז נאך דארט רוהיג.

עס בעווייזען זיך אמת די ארץ-ישראל-דעלעגאטען, וועלכע מ׳דערקענט אין די גרוינע אפגעברענטע פנים׳ער. זיי שפאצירען אונגעדולדיג און געהען אין די גרויסע ליידיגע זאלען פון דער קאנגרעס-געביידע, אבער ס׳פעהלט נאך דאס ריכטיגע קולוארען-לעבען.

די אמת׳ע אפילו די „קאנגרעס-זאכקענער", וועלכע שטעלען זיך יעדע מאל אין אנ׳אנדער ווינקעל פון גרויסען זאל, כדי פאראויסצורעכנען וואסערען איינדרוק עס וועט מאכען פאר דער אויפערליכער וועלט דער איבערפולטער זאל פון דעלעגאטען, וואס וועלען זיך זיצען אין די ווייכע פלושענע פאטעילען, — אפילו זיי שאפען נאך נישט די ריכטיגע קאנגרעס-שטימונג.

דערווייל געהן דיסקוסיעס, ווי אזוי דער זאל זאל דעקארירט ווערען, אז ער זאל מאכען אנ׳אימפאזאנטערען איינדרוק. טייל האלטען, אז מ׳זאל די טעפיכען נישט אויפהענגען אין דער ברייט נאר אין דער לענג, אנדערע מיינען, אז די פאלמען און די בלומען-טעפ דארפען בכלל דערווייטערט ווערען פון קאנגרעס-זאל. אבער דא טרעפען זיי אן אויף א שטארקען ווידערשטאנד מצד די דאמען, וועלכע האלטען, אז א חוץ די פאלמען, דארף מען נאך דעם זאל בעפוצען מיט פערשידענפארביגע בלומען, און בעזונדערס מיט א סך רויזען.

די „פועלי ציון"-דעלעגאטען זענען פערנומען מיט זייער וועלט-קאנפערענץ און דעריבער האבען זיי נישט קיין צייט אריינצוטראגען א פארשלאג, אז דער גאנצער זאל זאל דעקארירט ווערען מיט רויטע גלעקען.

דאנערשטאג אוונד איז געמאכט געווארען א פראבע-בעלייכטונג פון זאל. די קאנגרעס-מבינים, וואס האבען ארגאניזירט די פריהערדיגע קאנגרעסען, זענען געשטאנען מיט ערנסטע מינעס און צוגעקוקט זיך צום בעלייכטענעם זאל. די עלעקטריש-טעכניקער האבען בעוויזען זייער קונסט. דער הינטערגרונד פון פרעזידיום-טיש און פון דער עסטראדע איז בעלויכטען מיט פראכטפולע הימעל-בלויע עלעקטרישע לאמפען און אין דערמיט שוועבט א גרויס בילד פון ד״ר הערצל.

זעלבסטפערשטענדליך קאן מען זיך נישט פארשטעלען א ציוניסטישען קאנגרעס אהן דעם בילד פון דעם, וואס האט דעם קאנגרעס געשאפען. אין באזעל אבער האט דאס הערצל-בילד נאך א בעזונדערע בעדייטונג.

הערצל און באזעל איז איינס, הגם ער איז געבוירען געווארען אין בודאפעסט און רוב יאהרען פערברענגט אין הערצל׳ס לעבען, איז צונויפגעבונדען מיט באזעל.

ס׳איז זעהר אויפפאלענד, וואס הערצל׳ס פערזענליכקייט איז שטארק איינגעקריצט אין זכרון פון די באזעלער איינוואוינער, הגם זיי אינטערעסירען זיך בכלל זעהר ווייניג מיט יודען און מיט יודישע פראבלעמען. ווען א קאנגרעס-גאסט זוכט א דירה, פרעגט איהם די ווירטין, צי הערצל וועט אויך קומען צו פאהרען... די אלטע שווייצערין האט געזעהן הערצל׳ן מיט 30 יאהר צוריק, און ס׳איז איהר געבליבען אין זכרון, אז זי האט געזעהן איינעם פון די אנגעזעהענסטע און בעדייטענדסטע פערזענליכקייטען אין דער וועלט.

אין דער באהן-גאס האט מיר געזאגט א שאפער מיט שטאלץ:

„איך געדענק נאך גאנץ גוט איינער ערשטען קאנגרעס. איך האב אויך געהאט דאס גליק צו זעהען דעם פערשטארבענעם ד״ר הערצל, דאס איז געווען א שעהנער און א פיינער מאן".

איבערגעהענדיג די רהיין-בריק, האט מיר מיין בעגלייטער, א שווייצער, אנגעוויזען אויף דעם באלקאן פון האטעל „דריי קעניגע", זאגענדיג דערביי: „דארט אויפ׳ן באלקאן איז הערצל פאטאגראפירט געווארען און די דאזיגע פאטאגראפיע איז היינט פערשפרייט ביי אונזער גאנץ פאלק".

„אמאל, זאגט ווייטער מיין בעגלייטער, האבען געוואוינט אין דעם דאזיגען גרעסטען און שעהנסטען האטעל פון באזעל נאר איינציגע ציוניסטען, היינט איז דער גאנצער האטעל פערנומען דורך קאנגרעס-בעזוכער". שוין ערב דעם קאנגרעס קאן מען פעסטשטעלען, ווי שטארק ס׳האט זיך געענדערט דער כאראקטער פון די ציוניסטישע קאנגרעסען.

אויף דעם ערשטען קאנגרעס זענען די גרעסטע צאהל דעלעגאטען געווען יונגע, אין עלטער פון 28 ביז 30 יאהר, און היינט זענען די יונגע אין דער מינדערהייט, און מ׳קאן זיכער זאגען, אז אויף דער קאנגרעס-טריבונע און אין די רייהען פון די דעלעגאטען וועט מען זעהען מעהר גרויע האר, ווי שווארצע און בלאנדע. די ארדנער אבער בעשטעהען על פי רוב פון יונגע לייט, וועלכע זענען געקומען צופוס פון היימען, און שוין אפאר וואכען ארבייטען זיי אונדערמידליך ביים איינארדנען דעם קאנגרעס.

דערווייל זענען נאך נישט געקומען די שטענדיגע געסט, וועלכע קומען ווי די שוואלבען אין פריהלינג צו יעדען קאנגרעס. עס פעהלט אויך די שווארץ געקליידעטע דאמע, וועלכע לאזט נישט אדורך קיין איין קאנגרעס, און הערט זיך צו אויפמערקזאם צו אלע רעדעס און דעבאטען פון אנהויב ביז׳ן סוף. קיינער ווייס נישט, ווער זי איז און פון וואנען זי שטאמט, זי זיצט זיך איינזאם און וויל נישט פערפיהרען מיט קיינעם קיין שמועס. ס׳פעהלט אויך נאך דער טאלער פון פראג, וועלכער קומט צו פאהרען מיט א ראהווער צום קאנגרעס, און אין אלע שטעט, וועלכע ער פאהרט אדורך, נעהמט ער א צעטל, אז ער האט זיי בעזוכט.

ערשט ווען אלע, אלע וועלען דא זיין, די לאמפען וועלען ווערען אנגעצונדען און דער קאנגרעס-זאל וועט זיין איבערפולט מיט די דעלעגאטען און געסט, ערשט דאן וועט זיך אנהויבען די אמת׳ע יום-טוב׳דיגע קאנגרעס-שטימונג.

—o—

אונזער פארלאמענט.

פון ד״ר מ. רינגעל.

פארטייען קאנגרעסען און פארלאמענטען. אויף א קאנגרעס פערזאמעלט זיך א פארטיי, אדער מענשען וואס געהערען צו דעם זעלבען בערוף, דאקטוירים, יוריסטען, טעכניקער. מען פערזאמעלט זיך פון צייט צו צייט מיט א געוויסען צוועק.

אויב עס האנדעלט זיך וועגען א פארטיי, דאן פערזאמעלט זי זיך, כדי אויסצוהערען בעריכטען, אויסצוארבייטען נייע פארטיי-אנפיהרונגען און אנצונעהמען פראגראמאטישע רעזאלוציעס בנוגע פראגען, וואס האבען זיך ארויסגעשטעלט צווישען איין קאנגרעס און דעם אנדערען.

דערויף איז גענוג א פאר טעג.

די פארלאמענטען ווידער פארמאגען א גאנצע מאשינעריע, וואס איז בעשעפטיגט אויף עטליכע יאהר ארבייט, זיי האבען זייער בעזונדערע טעכניק, זייער ביוראקראטיע, זייער טראדיציע, זייער ארגאניזם ארבייט פאמעליך, יעדעס געזעץ און בפרט דער בודזשעט געהט אדורך א סך מיהלען, ביז עס קומט ארויס פון דער דאזיגער מיהל די תבואה איבערגעמאלען אויף גוט מעהל. מען מוז דערביי געדענקען, אז דער פארלאמענטארישער סיסטעם מאכט איצט אויף דער גאנצער וועלט דורך א שטארקען קריזיס, ווייל ער האט זיך שוין איבערגעלעבט און ער מוז זוכען נייע פארמען.

אונזער ציוניסטישער קאנגרעס איז נישט קיין קאנגרעס און נישט קיין פארלאמענט, ער פארמאגט די פעהלערן פון איינעם און פון אנדערן.

דער נאמען און דער ערשטער אנהויב זיינער ווייזען אן, אז ער האט בעדארפט זיין א קאנגרעס פון דער ציוניסטישער פארטיי, א טריבונע, פון וועלכער די רעפרעזענטאנטען פון דער ציוניסטישער ארגאניזאציע זאלען רעדען צו דער וועלט. צו דער נישט-יודישער וועלט און צו דער יודישער. יעדער קאנגרעס איז געווען א דעמאנסטראציע כלפי חוץ. דערפאר האט ער געקאנט דויערן א קורצע צייט (פון אנהויב נאר 3 ביז 4 טעג), ער האט געמוזט זיין גוט אויסגעשליפירט און האבען א „גוטע פרעסע" ד. ה. א גוטע שטימונג מצד דער אייראפעאישער עפענטליכער מיינונג. דערפאר זענען אויך די רעפעראטען אויפ׳ן קאנגרעס איינגעשטאנען אין די בעסטע הענד: הערצל, נארדוי, זאנגוויל.

פון א סך יאהרען און בפרט פון נאך הערצלס טויט אן, ווען די ארגאניזאציע האט אנגעהויבען ארבייטען אין ארץ-ישראל אלס קאלאניזאטאר, האט זיך דער כאראקטער פון קאנגרעס געביטען. ער איז געווארען א זאך, וואס שטעהט אין דער מיט צווישען פארלאמענט פון א קליין מלוכה׳לע און צווישען א יאהר-יעהרליכער גענעראל-פערזאמלונג פון א גרויסער קאלאניזאציע-געזעלשאפט.

דער דעצענטראליזירטער כאראקטער האט שוין אויפגעהערט צו געניגען, עס זענען געקומען צום ווארט די פאכלייט און ביוראקראטען. אין א פאר טעג דארפען ערלעדיגט ווערען, און דאס אויף צוויי יאהר, זאכען, וועלכע דויערן אין נארמאלע פארלאמענטען וואכען און אפילו חדשים. דערצו מוזען זיי ווערען ערלעדיגט אין אנ׳אטמאספערע פון איילעניש און פיבערהאפטיגקייט און אין א גערוישפולער פערזאמלונג, וואס בעשטעהט מעהרסטענטייל פון מענשען, וואס זענען נישט בעקאנט מיט דער פארלאמענטארישער טעכניק, וואס זענען זיך צונויפגעקומען פון אלע עקען, און וואס האבען נישט קיין צייט, כדי צו ווערען א גוט צוזאמענגעשפילטע געזעלשאפט, ווייל ביי די מענגע פון אלערליי זיצונגען פון קאמיסיעס, פון פלענומס, פון די „לאנדסמאנשאפטען" און פראקציעס איז דאס ממש אוממעגליך. מען מוז געדענקען, אז דער קאנגרעס ווערט מיט דער צייט דער רעפרעזענטאנט און דער קאנטראלער פון נייע-ענטשטעהענדען ארגאניזם, וואס נעהמט אן אין א״י אלץ מעהר און מעהר אייגענשאפטען פון א מלוכה-ארגאניזם מיט זיין בודזשעט, מיט זיין ביוראקראטיע א. א. וו.

אזעלכע אויפגאבען זענען די 10 טאגיגע קאנגרעסען, וואס זענען אזוי געוועהלט, אזוי צוזאמענגעשטעלט און פונקציאנירען, אזוי ווי די היינטיגע, נישט מכח נובר צו זיין. דער קאנגרעס ווערט אנ׳ארגאניזם, וואס פונקציאנירט שלעכט מיט כסדר׳דיגע רייבונגען און שוועריגקייטען. און אין דער זעלבער צייט איז ער אנ׳אפאראט א ווי קאמפבאריער....

דער קאנגרעס איז נישט קיין פארלאמענט, נישט פון קיין מלוכה און נישט פון גאנצען פאלק, נאר פון א איינציגער פארטיי, זאל זיין דער שטארקסטער, דער אקטיווסטער און אונזער פאלק, אבער דאך נאר פון א פארטיי.

אזוי קומען די גרופען שוין מיט א פארטיגען מאנדאט. די אבשטימונגען זענען גלייך א רעזולטאט פון מאטעמאטיק, איידער פון איבערצייגונגען מיט ארגומענטען, זיי זענען א רעזולטאט פון בלאקען, וואס ווערען געשאפען טיילמאל אויף א גאנץ אוממאטירליכען אופן, ווי, למשל, א בלאק פון „מזרחי" מיט די עקסטרעם לינקע, — מיט איין ווארט די אבשטימונגען זענען רעזולטאטען גילער פון פארלאמענטארישע אינטריגעס איידער פון גרויסע פרינציפען. דער דעמאקראטישער פארלאמענטאריזם איז, למשל, און איטאליען נאר פאר׳ן פאשיזם געווארען שטארק נישט פאפולער און אויך אין אנדערע לענדער זעהען מיר, ווי עס וואקסט די נישט-פאפולערקייט פון די פארלאמענטען.

און איצט שטעלט זיך א פראגע: צי האבען נישט די ציוניסטען א חוב בעצייטענס צו בעווארענען זיך געגען דער דעגענעראציע, געגען דער פערקריפעלונג פון אונזער פארלאמענט, וואס איז מיט אזוי פיל בלוטיגער מיה געשאפען געווארען דורך דעם גרויסען הערצל?

עס קומט דערצו נאך איין שוועריגקייט. א דאנק דער גרויסער פראפארציאנאלקייט אונזערער אויפ׳ן געביט פון שאפען וואס אמאל נייע גרופען און גרופקעלעך, ענטשטעהט א נייע צערשפליטערונג.

אויף די פערגאנגענע שלעכטע ערשטע, וואס פאדערן גרויסע פערדינסטען און ערפאהרונג און עפענטליכע ארבייט, מעלות פון כאראקטער און אינטעלעקט, קלייבט מען, היינט אויס נישט די, וואס האבען פאר׳ן ציוניזם און פאר׳ן פאלק אמייסטען אויפגעטאן, נאר עס האט דאביי אנגעהויבען צו ענטשיידען דער בערימטער „פארטיי-שליסעל", יעדע פראקציע, יעדע גרופע און אונטער גרופקע, שטרעבט היינט אריינצושטופען אומעטום נישט די פאסיגסטע מענשען נאר „איהרע" מענשען, „זייערע מענשען".

און אזוי ווי די שפע אויף ערשטקלאסיגע כחות שטעהט נישט אין קיין שום פערהעלטניש צו די גרופען און גרופקעלעך, וואס זענען גילער רייך און מימעלמענטקייט, דעריבער זעהען מיר, ווי די זעלבע הויבען אן צו פאראדירען לוידער אויף זעהר א סך ווילטיגע ערטער און טראגען אלס זייער פערזארגענע שילד דאס, וואס איז זייער איינציגע עקזיסטענץ-בערעכטיגונג אויף דעם ארט — דעם בעריהמטען „שליסעל".

איך האב גערעדט וועגען די חסרונות פון דעם קאנגרעס, כדי צו בעווייזען, אז צוליב ריין-פראקטישע און נישט טעארעטישע סבות איז נויטיג א רעפארם און דאס א רעפארם, סיי בנוגע דעם „קאפ" (דער לייטונג), סיי בנוגע די אברים פון אונזער ארגאניזם. איך האב גערעדט אפען, ווייל צו שטארק איז אונזער בעוועגונג, צו שטארק איז די ליבע צום ציוניזם ביי אונזער פאלקס-מאסע, אז ווערטער פון קריטיק קענען זיינען ארנאגען — און נישט קענען דער אורזע — זאלען איהם מאכען שמונדען —

דער „מזרחי" און די לאגע אין ציוניזם.

געשפרעך מיט הרב מאיר בערלין.

ב א ז ע ל. (י.ט.א.) אין א לענגערן אינטערוויו האט הרב מאיר בערלין איבערגעגעבען דעם יט״א-ביורא אין באזעל זיין מיינונג וועגען דער איצטיגער קריטישער לאגע פון ציוניזם.

„דער קריזיס — האט הרב מ. בערלין ערקלערט — איז נאך נישט פערענדיגט. אדרבא, מיר שטעהען פאר א נייעם שווערערן קריזיס. די סיבה פון קריזיס ליגט נישט אין דער ארץ-ישראל-ארבייט גופא. דער נייער קריזיס וועט קומען צוליב דער לאגע פון ציוניזם אין חוץ-לארץ.

די ציוניסטישע לייטונג — האט הרב בערלין ווייטער ערקלערט — האט זיך אין די לעצטע יאהרען כסדר מעהר אבגערוקט פון די ברייטע יודישע פאלקס-קרייזען. דער הויפט-מאמאר אין דער איצטערליכער פאליטישער ריכטונג פון שום מיטגליד פון עקזעקוטיוו האט נישט געקענט האבען קיין זעלבסטשטענדיגע מיינונג. ד״ר ווייצמאן לעגט זיין גאנצע האפנונג אויף קרייזען, וואס שטעהען מחוץ פון ציוניזם, ריכטיגער, זיינע האפנונגען בויען זיך נאר אויף די קרייזען פון די גאנץ גרויסע עשירים אין אמעריקא. אויב מען האט אמאל גערעכנט, אז עס האנדעלט זיך וועגען פערברייטונג פון דער „דזשואיש אייזשענסי" האט ד״ר ווייצמאנ׳ס ארבייט אין אמעריקא איבערגעקעהרט די „דזשואיש אייזשענסי" דערפיהרענדיג זי צו א איינשרענקונג און איינשרומפונג פון דער ציוניסטישער בעוועגונג.

דאדורך ערקלערט זיך אויך אין א געוויסער מאס דער קריזיס אין דער ציוניסטישער ארגאניזאציע פון אמעריקא און אין דער געלד-זאמלונג פאר דער

גאלד, בלוט און פרויען.

א ראמאן פול מערקווירדיגע איבערלעבענישען און ליידענשאפטען.

(99-טע פארזעצונג.)

דער קלײנער גראף מיט די שווארצע האר איז ארויסגעגאנגען אין ארטורס צימער, האט איהם געעפענט, איז ארײנגעגאנגען און האט פערשלאסען די טיר. דא האט ער ארויסגענומען א קלײן שליסעלע און איז צוגעגאנגען צו ארטורס שרײב-טיש.

דער שליסעל מוז פאסען — האט ער געזאגט צו זיך אלײן — איך האב געלאזט איהם נאכמאכען נאך דעם וואקס-אפדרוק פון ארטור'ס שליסעל.

דער שליסעל האט ווירקליך געפאסט. דאס שופלאד האט זיך באלד געעפענט און טארנאסי האט דערזעהן אײניגע פעקלעך באנקנאטען. ער האט זײ ארויסגענומען און אויף זײער ארט האט ער ארײנגעלעגט אנדערע פעקלעך און שנעל פערשלאסען דעם שרײב-טיש.

— אלץ געטהון — האט ער געזאגט — אלץ געלונגען, ווי באראן נאגי האט געפאדערט. זײ געזונד און פריש, באראן פאן באטיאני! יעצט ביסטו פערלוירען! יעצט קאן שוין קײן גאט דיך נישט ראטען! דו וועסט שוין אמביג נישט זעהן דעם גראף טארנאסי.

ער איז ארויסגעגאנגען פון צימער און האט ווידער פערשלאסען די טיר, ווען ער איז אראפגעגאנגען פון די טרעפען, האט איהם בעגעגענט א רײך-געקלײדעטער מאן מיט א לאנגער גרויער בארד. ער האט זיך אנידערגעשטעלט אין וועג און געפרעגט ערנסט און שטרענג:

— וואוינט איהר אין צימער, פון וועלכען איהר זענט נאר וואס ארויסגעגאנגען?

דער פאלשער גראף טארנאסי איז רויט געווארען ווי א פײער. די דאזיגע מאדנע פראגע פון אנ'אונבעקאנטען האט איהם איבעראשט. ער איז געבליבען שטעהן ווי צעמישט און האט נישט געוואוסט וואס צו ענטפערן.

— ענטפערט! — האט דער אלטער מאן שטרענג געזאגט.

— איך וואוין אין דאזיגען צימער — האט טארנאסי ענדליך געזאגט.

— מען האט מיר געזאגט, אז אין צימער נומער 12 וואוינט דער באראן ארטור פאן באטיאני. אלזא, איהר האט מיר געזאגט א ליגען. איהר זענט געקומען אין א פרעמדען צימער, האט דארט פערהאלטען א געוויסע צײט און יעצט געהט איהר אוועק. דאס איז שלעכט. ווער זענט איהר?

— איך בין גראף טארנאסי! — האט דער קלײנער מאן מיט די שווארצע האר געענטפערט.

— איהר זענט גראף טארנאסי? — האט דער אלטער מאן אויסגערופען — דאס איז אונמעגליך! נישט אײער געשטאלט, נישט אײער געזיכט און נישט אײערע האר פאסען צו דער פאמיליע טארנאסי! איהר זענט א בעטריגער! איהר האט דארט עפעס געטהון שלעכטס. איך וועל אײך הײסען ארעסטירען. ווער זענט איהר? זאגט מיר דעם אמת!

דער פאלשער גראף איז עטליכע רגע'ס געבליבען שטעהן ווי ערשטוינט. דאן האט ער זיך אויסגעדרעהט, ווי א שלאנג און איז אראפגעלאפען פון די טרעפען. אײדער דער אלטער מאן האט נאך געהאט צײט אומצוקוקען זיך, איז ער אנטלאפען. ער איז ארויסגעלאפען אויף דער גאס, איז אוועקגעלאפען עטליכע הונדערט שריט און זיך אנידערגעשטעלט אין א טיר פון א הויז.

— יעצט וועל איך מוזען ארבײטען שנעלער, ווי איך האב פריהער געטראכט — האט ער געזאגט צו זיך אלײן. נאגי האט מיר אפילו בעשריבען, אז איך זאל נאך אפווארטען א געוויסע צײט. ער האט געוויס אורזאכען, עס צו פאדערן. עס האט זיך אבער ארײנגעמישט דער דאזיגער שפיצל און איך מוז מיך אײלען, כדי נישט צו פערדארבען דאס גאנצע שפיל.

דער אלטער מאן איז דערווײל אראבגעגאנגען פון די טרעפען און געפרעגט די לאקאיען:

— האט איהר געזעהן א קלײנעם מאן מיט שווארצע האר אראבלויפען די טרעפען?

— געוויס האבען מיר איהם געזעהן.

— קומט ער אפט א הער? בעזוכט ער אפט דעם באראן פאן באטיאני? ווער איז ער?

— דאס איז דער גראף טארנאסי — האט דער לאקאי געענטפערט — ער קומט כמעט יעדען טאג צו איהם.

דער אלטער מאן איז ארויסגעגאנגען פון האטעל טרויעריג און פערטראכט. ער איז אוועקגעגאנגען עטליכע הונדערט שריט און האט דערזעהן דעם קלײנעם מאן מיט די שווארצע האר ארויסגעהן פון א הויז.

— גוט, דאס איך האב איהם געטראפען — האט ער געזאגט צו זיך; איך מוז איהם נאכגעהן, איך מוז וויסען, ווער ער איז.

ער איז איהם נאכגעגאנגען פון דער ווײטענס. דער קלײנער מאן איז דורכגעגאנגען די גרויסע און שענע גאסען און איז ארײנגעקומען אין א קלײנעם, שמוציגען געסעל. בײם ארײנגאנג פון דאזיגען געסעל איז געשטאנען א גרויס הויז. דאס איז געווען דער בערג-האטעל. אין דער דאזיגער מינוט איז ארטור ארויסגעגאנגען פון האטעל.

— אט איז ארטור אלײן — האט דער אלטער מאן געזאגט — איך דארף מיך אבער נישט ווײזען פאר איהם. איך וועל איהם ווארענען. איך מוז איהם ווארענען.

ער האט זיך בעהאלטען אין א טויער פון א הויז, ביז ארטור איז פארבײגעגאנגען.

— איך מוז נעמען א קווארטיר אין דאזיגען האטעל. אפשר וועל איך געוואהר ווערען, ווער דער דאזיגער פאלשער גראף טארנאסי איז. אפשר וועל איך געוואהר ווערען, וואס ארטור האט דא געטהון. איך האב נישט, וואס מורא צו האבען. קײנער וועט נישט וויסען, ווער איך בין און וואס איך בין. דערווײל איז ארטור אנגעקומען אין זײן האטעל. א דינער האט איהם דערצעהלט, אז גראף טארנאסי איז געווען בײ איהם אין צימער און האט געווארט אויף איהם.

— טארנאסי איז געווען דא? — האט ארטור געפרעגט ערשטוינט און איז ארויפגעלאפען אין זײן צימער.

די טיר איז געווען פערשלאסען. אין צימער איז אלץ געווען אין ארדנונג.

— וואס זאל דאס בעדײטען? — האט ארטור געפרעגט — טארנאסי אלײן האט דאך מיך גערופען אין האטעל בערג און אלײן איז ער דא אהער געקומען? וואס זאל דאס הײסען? אין האטעל בערג האב איך געטראפען מענשען, וואס זענען מיר שטארק נישט געפעלען. זײ האבען מיך אומזיסט אויפגעהאלטען. דאס איז טרויעריג.

ער איז א גאנצע נאכט נישט געשלאפען. טרויעריגע געדאנקען האבען איהם בעאונרוהיגט און בײ איהם אוועקגערויבט דעם שלאף. ער האט זיך נישט געקענט פארשטעלען, אז אויף דער וועלט זענען נאך דא טיגער אין מענשען געשטאלט, וועלכע קענען זיך אזוי פערשטעלען, חנפה'ניג און בעטריגען.

דעם אנדערען טאג אין דער פריה האט איהם א לאקײ געבראכט א בריף, וועלכער איז נאר וואס אנגעקומען אויף זײן אדרעס. אין בריף זענען געשטאנען פאלגענדע ווערטער:

(פארזעצונג פאלגט)

וועגען די רעכט און גערעכטיגקייט פאר יודען אין היינטיגען פוילען.

מעמאראנדום צו דער אלוועלטליכער קאנפערענץ אין ציריך צו שיצען די רעכט פון די יודען אין מזרח-איראפא, געלייענט פון די דעלעגאטן אלפרעד ב. ראזענשטיין און הערים קאפעלמאן, פארשטעהער פון דער פעדעראציע פון די פוילישע יודען אין אמעריקא

(ספעציעל פאר'ן „לאדזער טאגעבלאט").

ווי בעקאנט, האבען זיך אין דער ציריכער רעכטס-שוץ קאנפערענץ בעטייליגט אויך פארשטעהער פון דער „פעדעראציע פון די פוילישע יודען אין אמעריקא, די ה"ה אלפרעד ב. ראזענשטיין און אדוו. הערים קאפעלמאן. די פארשטעהער פון די פוילישע יודען אין אמעריקא האבען אויפ'ן קאנגרעס אין ציריך איבערגעלייענט אן אינטערעסאנטען מעמאראנדום, וועלכען מיר גיבען דא איבער אויספיהרליך.

מיר, אמעריקאנער יודען, וואס קומען אהער שטאמען פון פוילען, האבען שטענדיג צוגעקוקט זיך מיט דעם גרעסטען אינטערעס צו אלע געשעהענישען אין נייעם פוילען. די יודען אין פוילען זענען אלע מאל געווען פון די יעניגע, וואס האבען פון דער טיפעניש פון זייער הארצען געוואלט זעהן פוילען אויפגעבויט און בעפרייט. די געשיכטע פון פוילען האט אנצעווייזען אויף ליכטיגע בלעטער, וועלכע דערצעהלען, וואס די יודען האבען מיטגעמאכט אין קאמף פאר איהר בעפרייאונג. בלוט פון פוילישער יודישער יוגענט איז פערגאסען געווארען אויפ'ן מזבח פון פוילענס בעפרייאונג. עס איז נישט געווען קיין איין שיכט אין פוילישען יודענטום פון די רעליגיעזע ביז די פרייהייטס-קעמפער, וואס זאל נישט מיטגעהן און אנטייל נעמען אין דעם קאמף פאר פוילענס אויפלעבונג. בערעק יאסעלעוויטש פאר וועמענס אנדענקען עס ווערט איצט געזאמעלט א פאנד פון פוילענס געזעלשאפט, אהן אונטערשיד פון רעליגיע און נאציאן, אום מען זאל איהם שטעלען א מאנומענט, איז איינער פון די שענסטע בעווייזען, ווי ווייט יודען האבען זיך מקריב געווען און פערגאסען זייער בלוט פאר זייער געבורטס-לאנד, פאר דעם לאנד, וואו זיי וואוינען שוין קרוב טויזענד יאהר.

גלייך מיר, יודען פון פוילען, וועלכע האבען זיך איינגעווארצלט אין דעם לאנד פון פרייהייט און גערעכטיגקייט אונטער דער פאהן פון שטערען און שטרייפען אין די פעראייניגטע שטאטען, האבען צוגעקוקט זיך מיט דער גרעסטער אויפמערקזאמקייט צו דער בעפרייאונג פוילען'ס, וואס געהט אן אין פוילען. מיר האבען קיינמאל נישט פערגעסען — ווי עס איז אונזער מידה נישט צו פערגעסען, ווען עס ווערט געטהון רעכט און גערעכטיגקייט פאר אונזער פאלק — די צייטען, ווען פוילען האט אמאל, מיט הונדערטער יאהרען צוריק, געעפענט די טויערן פאר אונזערע ברידער, ווען זיי זענען פערפאלגט געווארען אין אנדערע לענדער. מיר געדענקען גוט די צייטען פון דעם ועד ארבע הארצות, וואס איז געווען א מין קליינער יודישער סיים און האט געהאט א היסטארישע בעדייטונג אין דער שפעטערדיגער אנטוויקלונג פון אונזער קהלה-לעבען, ווייל מיר האבען שטענדיג געוואלט אויפהאלטען די רעליגיעזע און קולטורעלע בעדערפענישען פון אונזערע איינענע יודישע פאלקס-אינטערעסען, בלייבענדיג דערביי טרייע און איבערגעגעבענע בירגער אין די לענדער, וואו מיר וואוינען און גענאסען פון אלגעמיינע בירגערליכע און קולטורעלע רעכט. מיר, אמעריקאנער יודען פון פוילען, זענען העכסט געווען שטאלץ פון דער לעצטער היסטארישער געשעהעניש, וואס האט פוילען צוריקגעגעבען איהר זעלבסטשטענדיגקייט.

מיר האבען זיך טיף און ערנסט אינטערעסירט מיט אלע איינצעלהייטען פון פוילענס אויפלעבונג און זענען, ווי עס איז פערשטענדליך, דערביי געווען טיף פעראינטערעסירט אין דער לאגע פון אונזערע ברידער. לעבענדיג אונטער נייע געזעצען פון פרייהייט און גערעכטיגקייט, האבען מיר געהאט דאס פולע רעכט צו זיין אויפגערעגט פון פאקטען, וואס זענען געשעהן אין פוילען און וואס זענען נישט געווען אין איינקלאנג מיט די קרבנות, וואס די יודען אין פוילען האבען געבראכט פאר פוילען'ס בעפרייאונג. די צייטען, ווען דער „נומערוס קלאוזוס" האט געהערשט, האט אויף אונז איבערגעלאזט טרויעריגע שפורען. מיר האבען געהערט דאס געשריי פון אונזערע ברידער, וועלכע זענען בעלאסטעט געווארען פון איין זייט מיט אונגעהויערע שטייערן אונפראפארציאנעל צו די שטייערן פון די אנדערע בירגער, די נישט-יודען, און פון דער צווייטער זייט איז ווי נישט געווען צוגענומען געווארען די פערשפראכענע רעליגיעזע און קולטורעלע רעכט, און עס האט אונז בעזונדערס וועה געטהאן די שנאה צו אונזערע ברידער פון די אנטיסעמיטען, וועמען מיר רופען אן פוילענס שונאים, וועלכע האבען נישט גערעכט פערלאזט צו דער פערשטענדיגונג מיט די יודישע בירגער.

מארשאל פילסודסקי'ס ווידער ערשיינען אויף דער סצענע אלס איינער פון די פיהרער פון פוילען האט אין אונז ווידער — דורך א רייע פאקטען, ווי מיר האבען זיי געקאנט זעהן פון ווייטען — דערוועקט די האפנונג, אז עס הויבט זיך אן א נייע ערא פון פריינדליכקייט צווישען אלע איינוואוינער אין פוילען אהן אונטערשיד פון רעליגיע און נאציאן, מיט איין ווילען צו העלפען מאכען פוילען שטארק אינערליך און אויסערליך. מיר, פון דערווייטענס האבען נישט פערהאנדעלט די אינערליכע פאליטישע ענינים אין בעצוג צו די יודען אין פוילען. עס איז די זאך פון די יודען אין פוילען אליין צו ענטשיידען, צו געהן מיט וועלכער גרופע זיי ווילען, פונקט ווי עס איז דאס רעכט פון יעדען בירגער אין אמעריקא צו זיין מיט דער, אדער יענער פארטיי. מיר האבען זיך נאר צוגעקוקט צו דער פאקטישער ווירקליכקייט אונטער יעצטיגער רעגירונג אין פוילען, און אויף וויפיל מיר קאנען ווענדען דעם האבען א טענדענץ פון דער יודישער און פוילישער פרעסע אין פוילען און פון די אבקלאנגען, וואס ווערען געשאפען אין אויסלאנד, האבען מיר געזעהן, אז אין די לעצטע צייטען איז יעמאלס געשאפען געווארען פארשטענדיגונג צווישען די יודישע און די נישט-יודישע מאסען, און דאס איז א ליכטיגע ערשיינונג, וואס מיר ווילען דא אונטערשטרייכען. ווען עס הערשט פרייהייט און ברידערליכקייט פון איינעם צום צווייטען אין א לאנד, איז גרינגער איבערצוטראגען די עקאנאמישע צרות, פון וועלכע אלע בירגער ליידען.

מיר זענען צופרידען פון דער פריינדליכער שטימונג, מיר זענען צופרידען מיט די בעציהונגען פון דער איצטיגער רעגירונג, אויף וויפיל די בעציהונגען דארפען נישט פערוואנדעלט ווערען אין ממשלות'דיגע פאקטען פוגע העלפען עקאנאמיש די יודען אין פוילען.

מיר, אין אמעריקא, וואלטען זעהר געוואלט קענען ארויסקומען און זאגען אפען פאר דער וועלט און מאכען בעזונדערס צו א נוטערע צעהנדליגער טויזענדער מיטגלידער, וועמען פוילענס אויפלעבונג איז ליב און טייער, פון וועמענס קינדער זענען פיל אליין געפאלען אויף די שלאכט-פעלדער אין לעצטען וועלט-קריג און וועמענס זיידעס האבען געקעמפט אין דער פאוסטאניע און אלע פוילישע אויפשטאנדען פאר איהר בעפרייאונג, אז אויך אין עקאנאמישען זין בעקומען די יודען אין פוילען די מעגליכקייט צו לעבען און עקזיסטירען.

מיר וואלטען קאנען ארויסקומען און זאגען, אז די יודען געניסען פון אלע עפענטליכע ארבייטען צוגלייך מיט די נישט-יודען, אז יודען ווערען אנגענומען אויף שטעלעס אויף ריכטונגען און אין אנדערע פלעצער, וואו די רעגירונג האט צו זאגען, אדער האט איהר איינפלוס; אז די יודען געניסען פון אלע קרעדיט-אינסטיטוציעס, וואס ווערען געשטיצט, אדער אויסגעהאלטען פון דער רעגירונג אליין, אז עס ווערט נים געמאכט קיין שום אונטערשיד אין שטייערן-אויפלאגען צווישען יוד און נישט-יוד און אז עס געהט בכלל צו אויף א שנעלערען וועג דאס פערווירקליכען פון די צוזאגען וועגען אנערקענונג אין די קולטורעלע און נאציאנאלע נויטען פון די יודישע פאלקס-מאסען אין פוילען.

ווען מיר, יודען אין אמעריקא, האבען אנטוויקעלט א ריזיגע אינדוסטריע חארט, האבען מיר אליין זיך נישט בלויז געשאפען א פעסטע זיכערע עקאנאמישע פאזיציע, פון וועלכער מיר געניסען, נאר מיר האבען אויך געהאלפען דאס לאנד רייכער און שטארקער מאכען אויף וועלכען מיר זענען שטאלץ און האבען נישט איין מאל געוויזען, ווי אזוי מיר קאנען אבדינען פאר רעכט און גערעכטיגקייט.

מיר פערלאנגען פון אונזערע ברידער נישט קיין טובות. מיר פערלאנגען, זיי זאלען בעקומען די פולע רעכט סיי אויף דעם קולטורעלען און סיי אויף דעם עקאנאמישען געביט. די איינצעלהייטען לאזען מיר צו די פארשטעהער פון די יודען אין פוילען גופא.

אלס יודען פון פוילען זענען אונז טייער אונזערע ברידער דארט און עס איז אונז טייער דאס לאנד גופא. יעדע רעה כענען פוילען שטערט אונז און יעדע אויפבליהונג דערפרעהט אונז.

די אויפגאבע פון דער פעדעראציע פון די פוילישע יודען אין אמעריקא איז צו שטעהן אויף דער וואך פאר די אינטערעסען פון אונזערע ברידער און מיר וועלען דעם חוב היילינג ערפילען. אונזער געוויסען וואלט נישט געווען ריין, ווען מיר זאלען דאס נישט דורכפיהרען אין פראקטישען לעבען.

פוילענ'ס פריינד רעדען דא צו אייך, וועלכע האבען אלע מעגליכקייטען ארויסצוטרעטען מיט דער גאנצער קראפט מיט דער הילף פון אלע אמעריקאנער יודען, וואס זענען דא פערטרעטען, גלייכע רעכט פאר אלע בירגער אין פוילען אהן אונטערשיד פון רעליגיע און נאציאן אין אלס פעדעראציע, וועלכע נעהמט היינט צו טאג ארום פופציג טויזענד יודען אנגעשלאסענע אין איהרע פעראייניגונג, ווי א געאייניגטע פאזיציע, זייענדיג א טייל פון די אמעריקאנער יודען, וועלען מיר העלפען מיט אלע אונזערע כחות שיצען די רעכט פון אלע יודען אין מזרח-איראפא, וואו זיי ווערען נאך געקריוועט".

—0—

קופאן № 83

אויף אומזיסטע יורידישע עצות.

דער בעזיצער פונ'ם דאזיגען קופאן קען בעקומען אומזיסט יורידישע עצות דורכ'ן יורי-קאנסול פון אונזער רעדאקציע.

גילטיג: היינט, מיטוואך, ד. 31 אויגוסט פון 8—9 אָוו.

שוידערליכע איינצעלהייטען פון דער קאטאסטראפע מיט'ן שפאציר-שיף אין טשיקאגא.

פון אמעריקא מעלדעט מען ווייטערע איינצעלהייטען וועגען דער שרעקליכער קאטאסטראפע מיט א גרויסער צאהל מענשליכע קרבנות, וועלכע זענען אויף א טראגישען אופן אומגעקומען בעת א שפאציר מיט א שיף אויף אנ'אזערע נעבען טשיקאגא. די דאזיגע שיף, וועלכע האט בעדינט ספעציעל פאר פערגניגונגס-רייזעס, איז אין דעם קריטישען טאג ארויסגעפאהרען, זייענדיג פול בעזעצט מיט א גרויסער צאהל קינדער און זייערע מוטערס, וועלכע האבען אויפ'ן וואסער פון דער אזערע געוואלט זוכען אביסעל דערפרישונג פון דער דריקענדער היץ פון דער שטאט. פלוצלינג, אין מיטען פון דער בעסטער פערוויילונג פון די זארגלאזע זיך שפילענדע יונגע קינדער און אונטער די פרעהליכע קלאנגען פון א מוזיק-ארקעסטער איז מיט דער שיף געשעהען א קאטאסטראפע, פון וועלכער זי האט זיך איבערגעקעהרט, פערזינקענדיג אין וואסער צעהנדליגער האפנונגספולע מענשליכע לעבענס.

ארום פינף און זיבציג פרויען און קינדער און 6 מענער זענען ארייגגעווארפען געווארען אין וואסער, ווען די שיף האט זיך איבערגעקעהרט. ארום פופציג זענען געראטעוועט געווארען. מאנכע פון זיי דורך ווילים האממייער, א מיליאנער, וואס איז אנגעקומען מיט זיין יאכט-שיף און איינגעשטעלט זיין לעבען אין שטורם צו ראטעווען אנדערע.

דער ארקעסטער האט געשפילט און די קינדערלעך האבען געטאנצט, ווען די שיף איז ארויסגעפאהרען פון טשיקאגער האפען. פלוצלינג, ווען די שיף איז געווען בלויז א מייל פון האפען, האט אנגעהויבען צו גיסען א רעגען, און אלע קינדערלעך און ווייבער האבען זיך א לאז געטאן אויף איין זייט פון דער שיף, כדי נישט צו זיין אויס'ן רעגען, און די שיף האט זיך צוליב דעם איבערגעקעהרט.

די פינף מיטגלידער פון דער מאנשאפט האבען זיך אלע געראטעוועט און האבען געראטעוועט א סך פון די דערטרינקענדע. מאנכע פון זיי האבען ארויסגעוויזען דערביי א סך העלדישקייט.

דער קאפיטאן איז דורך א מענשען ארייגעשפרונגען אין וואסער און זיך צוריק אומגעקעהרט און ארויסגעשלעפט פיל פון דער שיף. זיין 9-יעהריגע טאכטער, קעטהערין, האט אויך פיל געהאלפען זיך ארייגצוזעצען אין שיפלעך. ס'איז געווען שרעקליך, שוידערליך.

האט ערקלערט דער קאפיטאן פון דער שיף, ווען ער האט געזעהן ווי מען שלעפט ארויס די געזונקענע שיף פון וואסער, הלואי וואלט איך געקענט דערטרונקען געווארען צוזאמען מיט דער שיף!"

דער 16-יעהריגער רזשארדש האלמס, וואס האט געקאנט שווימען, האט געראטעוועט זיין פאטער און האט אויך געפרובט צו ראטעווען זיין מוטער. זי איז אבער געשטארבען פון שרעק.

א מוטער פון פינף קינדער, וואס איז געווען מיט 12 יאהר צוריק אויף דער שיף „איסלענד", ווען זי איז אונטערגעגאנגען, האט זיך אויך דאס מאל געראטעוועט. פיר מיטגלידער פון איהר פאמיליע, א פערהייראטע טאכטער, אנ'אייניקעל, א שוועסטער-קינד און א שוועגערין זענען דערטרונקען געווארען.

„איך האב געזאגט צו מיין מאן ווען מיר זענען זיך געגאנגען אויפזעצן, דערצעהלט די געראטעוועטע פרוי, אז מיר געפעלט נישט די שיף. זי האט ליב זיך צו בויגען אויף איין זייט. ער האט מיר געענטפערט: קום מאך נישט קאליע אונזער רייזע".

טויזענדער מענשען זענען זיך צוזאמענגעלאפען צו די ברעגעס, נאכדעם ווי מען איז געוואר געווארען פון אומגליק. לאנג האבען זיי געווארט, און צווישען זיי זענען געווען ברידער, מאמעס, פאטערס, שוועסטערס. זיי זענען געשטאנען מיט פערשווארצטע אויגען, ווארטענדיג אויף די קליינע קינדער, וועלכע וועלען שוין קיינמאל לעבעדיג נישט צוריקקומען.

די מאטראזען זאגען, אז דאס אומגליק האט פאסירט צוליב דעם, וואס דער שטורם איז אנגעקומען פלוצלינג און ס'איז נישט געווען קיין צייט צוצוגרייטען רעטונגס-גארטלען און זיין פערטיג צו ראטעווען די אנדערע.

מערקווירדיג איז, אז דאס שוידערליכע אומגליק האט פאסירט אין דעם זעלבען טאג, ווען ס'איז מיט 12 יאהר צוריק פארגעקומען טשיקאגא'ס גרעסטע קאטאסטראפע אויפ'ן וואסער, ווען עס איז פערזינקען געווארען די שיף „ענגלאנד", אומברענגענדיג 812 מענשליכע לעבענס. ביידע אומגליקען זענען ארויסגעקומען פון דערזעלבער סיבה, דערפון, וואס די פאסאזשירען האבען זיך געשטופט צו איין זייט פון דער שיף און האבען זי איבערגעקעהרט.

לאדז גרייט זיך צו די שטאט-ראט-וואהלען.

די הויפט-וואהל-קאמיסיע וועט בקרוב פעסטשטעלען די צאהל וואהל-אבוואדען.

אינערן-מיניסטעריום סוועס-טיאנירט א בעשלוס פון שטאט-ראט.

נישט אלע ווירטשאפטס האבען אבגעגעבען די בלאנקעטען פון נייערע לאקאמארען.

דאס מיניסטעריום וועט בעשטימען, צי ס'זאלען אוועקגעשטעלט ווערן בעזונדערע אורנעס פאר פרויען און בעזונדערע פאר מענער.

בעראטונג פון די יוד. ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס וועגען א געמיינזאמען בלאק.

לאדזער כראניק.

נאטעם-דינסטען צוליב'ן אנהויב פון שול-יאהר.

(פ) מארגען וועלען אין די בתי-תפילות פון אלע רעליגיעזע פארזאמען נאטעם-דינסטען פארקומען וועגן אנהויב פון שול-יאהר.

נאכט-דיזשור אין די אפטייקען.

(§) היינט בינאכט דיזשורירען פאלגענדע אפטייקען: ה. וואיטשעכאווסקי (גדאנסקא 27), וו. חאנישעווסקי (פיעטריקאווער 127), פ. אולבאטשי און צאמער (וואלטשאנסקא 37), ליינוועבער (פריי-היימס-פלאץ 2), י. הארטמאן (מלינארסקא 1), י. קאהאן (אלעקסאנדער-גאס 80).

קאנפיסקירט דעם „ראוואר".

(אי) דער נעכטיגער נומער „ראוואר" איז קאנפיסקירט געווארען צוליב א ארטיקעל וועגן די קאמוניסטישע פון די צייטונגען.

לאדזשער פאלקיסטן — ארויסגעטרעטן פון די בארעטעס.

(:) דער פאלקיסטישער לאדזשער אטאמאן שמואל פאלקיסטן איז ארויסגעטרעטן פון זיין פארטיי.

געטעפענט קאפע „צענטראל".

געעפנט און פארגעקומען די ערעפענונג פון נייעם מאדערן-אייגענער-טרעט קאפע „צענטראל".

פון דער באראכאוו-שול

פון דער פרץ-שול.

נייע לוין-אקציע אין לאדז.

ערב א שטרייק פון מאשמאשין-שטעפער און מעכאנישע שוסטער.

שטרייק פון בוי-ארבייטער איז גערוש.

שוסטער-ארבייטער ערב א שטרייק.

אויפלעבונג אין טעקסטיל-מסחר.

מיר וועלען האבען א גוטען ווינטער-סעזאן.

(י) דער ווינטער-סעזאן אין דער אינדוסטריע און טעקסטיל-האנדעל האט אנגעהויבען צו זיין זייער א גוטער.

א יודיש מעדעל פון זדונסקא-וואלא שמד'ט זיך צוליב א פאליציאנט.

זי וויל צוריסטערען צום יודענטום, אבער סיינער העלפט איהר נישט.

מאשינען פאר האנדווערסער פון אמעריקא.

פון אגודת „בני-ציון".

דער „מזרחי" און די לאגע אין ציוניזם.

(קורץ פון זיס ג.)

שטרייק פון די ווינאניע האנדווערקער דויערט ווייטער.

(נ) ווי בעקאנט, איז מיט 5 וואכען צוריק אין אנזער שטאט אויסגעבראכען א שטרייק פון די ווינאניע-האנד-ווערקער, וועלכע האבען ארויסגעשטעלט א פאדערונג פון א 20-פראצענטיגער לוין-הוספה. דער שטרייק האט זיך פארשלעפט, דער קאמף איז געווען א פערב. מערסטן ביז א מייל גרעסערע פאבריקאנטען זענען נאכגעקומען; די פאדערונג צוליב דעם וואס זיי האבען געוואלט, אז מען זאל זיי אפליפערן די רעשט סחורות, וואס זענען געשטאנען רויה אויף די ווערק-שטעלן פון די לוין-ווערקער-מייסטער.

די קאנפערענץ פון „ירדניה" זיך פערענדיגט מיט גארנישט.

(:) די קאנפערענץ פון דער אקאדעמישער ציוניסטישער יוגענד-ארגאניזאציע „ירדניה", וועלכע איז פארגעקומען אין לאדז און האט געדויערט איינעגע טעג, האט זיך געענדיגט ביינאכט פער-ענדיגט מיט גארנישט.

די סיבה פון דעזיגען דורכפאל איז דאס, וואס ס'זענען געווען שטארקע חלוקי-דעות צווישען די דעלעגאטען מכח דעם כאראקטער פון דער ארגאניזאציע. א טייל דעלעגאטען האבען געפאדערט, אז „ירדניה" זאל זיך אנשליסן אין דער אפיציעלער ציוניסטישער ארגאניזאציע, דאגעגען דער צווייטער טייל האבען פערלאנגט, אז צו דער ארגאניזאציע זאלען קאנען געהערען אלע ריכטונגען און גרופען, וואס געפינען זיך אין דער ציוניסטישער בעוועגונג.

די דעבאטען האבען זיך פערצויגען איינעגע טעג, לסוף זענען זיך די דעלעגאטען צושאהרען — נישט אנגענומענדיג קיין שום רעזאלוציע.

זאל פילהארמאניע נארוטאוויטש 20.

נאטראלען פון די בעליבטע אמעריקאנער געסט

אנא און היימאן יאקובאוויטש

היינט מיטוואך ד. 31-טען אויגוסט 9 אוונט צו ביליגע פרייזען

די פוילישע חתונה

אין 10 בילדער מיט געזאנג און טענץ פון טאמאשעווסקי.

רעזשיסירט דורך היימאן יאקובאוויטש. הויפטראלען: שיינדעלע — אנא יאקובאוויטש, יאקא ציגיינער פידלער — היימאן יאקובאוויטש.

ס'נעמט אנטייל: די אנגאזשירטע ארטיסטען פון ריגא אסתר זעווקינא, ישראל בירנבוים, פר' בענזמאן מאכאראווסקא, פאדערמאן. ה"ה: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, האמבורגער, מאכאראווסקי, ניהויז, פאליאנסקי, צוויליך.

געזעלשאפטס-פיהרער: בענזמאן. בינע-לייטער: מאכאראווסקי.

בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע.

לעזט, אבאנירט
— דאס —
„לאדזער טאגעבלאט"

שטורמישע נאכט-זיצונג אין פאביאניצער שטאט-ראט.

פארטיי-קאמפעו ארום דער אפערע פון א לאוניס. — מ׳זאגט אויס סודות פון חדר. — אז צוויי ראט-מענער קריגען זיך .... — די גאלעריע האט דאס ווארט,—פאליציי און מאג-פאראט-בעאמטע בערוהיגען.

שטאט-ראט דריקט אויס דעם פרעזידענט א אומצוטרוי-וואטום — פרעזידענט זיך אנגענעפן אין דעמיסיע.

(פון אונזער פאביאניצער קארעספאנדענט).

ווי „לאדזשער טאגעבלאט" האט שוין בודיע געווען, איז לויט א פעראָרדנונג פון לאדזשער פראקוראר מיט דריי וואכען צוריק ארעסטירט געווארען דער פאביאניצער פ.פ.ס.׳ישער לאוניק ה׳ פליוסקאווסקי, וועלכער ווערט בעשולדיגט אין מיסברויכען. דער לעצטער האט זיינענדיג ביים לאדזשער אויספארשונגס-ריכטער, בעפרובט בעגעהן זעלבסט-מארד.

אין צוזאמענהאנג דערמיט איז מאנ-טאג צונעכט אין שטאטישען קינא-טעאטער פארגעקומען א שטורמישע שטאט-ראט-זיצונג, און נאך איידער מ׳האט גע-עפענט די זיצונג איז שוין דער גרויסער זאל געווען איבערפולט איבער די ברעג. טויזענדער ארבייטער האבען בע-לעגערט דעם איינגאנג, אזוי, אז פאלי-ציי מיט די מאגיסטראט-בעאמטע זענען געווען געצוואונגען אבצושפארען די

איינגאנג.

די זיצונג ווערט 8 אוהנד געעפענט דורכ׳ן פרעזעס פון שטאט-ראט, סיים-דעפוטאט שטשערקאווסקי. ער רעדט ארום דעם ענין פליוסקאווסקי. אין א לענגערער רעדע בעמיהט ער זיך אויס-צוווייזען, אז די שולד פאלט אויך אויפ׳ן שטאט-פרעזידענט יאנקאווסקי. ער פא-דערט דעריבער אויף דעם שטאט-ראט אויסצודריקען דעם שטאט-פרעזידענט א אומצוטרוי-וואטום.

אויך די פארשטעהער פון די כאדעק-קעס און ענדעקעס פאדערען די דעמיסיע פון פרעזידענט.

דער ציוניסטישער ראטמאן ה׳ קליינ-מאן מיינט, אז בנוגע דעם אויסדריקען אומצוטרוי דעם פרעזידענט זאל מען צו ווארטען ביז מ׳וועט זיך בעקענען מיט

די מאטיריען פון לאדזשער אויספארשונגס-ריכטער.

דער אונאפהענגיגער סאציאליסט, ראט-מאן סימטשיק, דערצעהלט סודות פון חדר: צווישען אנדערע זאגט ה׳ ס. אז דער לאוניק פליוסקאווסקי האט פון לאד-זשער וואיעוואדע בעקומען א גרעסערע סומע געלד פאר אינוואלידען און פאר ארימע קינדער, [ער וואַרפט אויך פאר די פעפעסאווצעס א גאנצען צעטעל פון חטאים, ער פאדערט דערום פון דעם פראלעטאריאט צו די קומענדיגע שטאט-ראט-וואהלען נישט צו שטימען פאר די פ.פ.ס.

דער פרעזעס שטשערקאווסקי ווערט צוקאכט פון לעצטענס שארפען ארויסטריט און שרייט צו ס׳ן: איהר זענט אלטן א גנבו אידאַטו די גאלעריע

כאפט זיך פאר די בענקלעך, און זאל ברעכט אויס א גרויסע מהומה, און די זיצונג ווערט איבערגעריסען, קוים מ׳צע-לונגט דעם טויזענד קעפיגען עולם צו בערוהיגען, און די זיצונג ווערט פארע-בענצט.

נאכדעם ווי דער עולם בערוהיגט זיך, מעלדעט דער פרעזידענט, אז צוליב דעם, וואס דער שטאט-ראט האט איהם אויס-געדריקט א׳ן אומצוטרוי-וואטום גיט ער זיך אן אין דעמיסיע.

די דעבאטען האבען זיך פערצויגען ביז 6 פריה.

אזוי האט דער פאביאניצער שטאט-ראט געהאט א ליל שימורים ארום דעם ענין פליוסקאווסקי, וואס האט גורם גע-ווען צו דער דעמיסיע פון היגען שטאט-פרעזידענט.

ב. גרינבוים.

ראדאגאשטשער יודען ווארענען, אז קיין נייעם רב וועלען זיי נישט אויפנעמען.

פון א גרופע פון די עלטסטע בעלי-הבתים און גבאים אין ראדאגאשטש בעקומען מיר פאלגענדען בריף מיט דער ביטע אפצודרוקען:

געשעצטער הערר רעדאקטאר!

אין „לאדזשער טאגעבלאט" פון דער פארגנגער וואך איז געווען אבגעדרוקט א נאטיץ, אז דער ראדאגאשטשער רב ה׳ שמואל דוד לאסקי שליט״א איז אויפ-גענומען געווארען אלס רב אין סאמפאל-נא און זיין שטעלע אין ראדאגאשטש האט איבערגענומען ה׳ אברהם סולמאן, דעם נשרה רבינס ברודער-איידעם. למען האמת ווילען מיר פעסטשטעלען, אז הרב לאסקי איז פון לאדז נאך נישט ארויסגעפאהרען קיין סאמפאלנא, לאפיש ער וועט עס געוויס מוזען טון. מען דארף בעדענקען, אז דעם ראדאגאשטשער רב׳ס פאטער זצ״ל איז אין ראדאגאשטש געשטארבען פון הונגער. די ראדאגאשט-שער יודען בעשטעהען כמעט פון בלויז ארימע וואסערס, וועלכע זענען נישט אים שטאנד אויסצוהאלטען א רב, דעריבער

איז אויך דער גורל פון אויסגעזען די אזוי, אז ווי לאנג ער קען, מוז ער דא מטשען דאס לעבען פון זיך און זיין פא-מיליע. אויב די לאדזשער יודישע קהלה האלט נישט פאר איהר פליכט אויסצו-האלטען א רב פאר די ראדאגאשטשער שטאט-צוגהלער, זעהען די ארימע יודען אודאי און אודאי נישט בכח אויף זיך צו נעהמען דעם עול מפרנס צו זיין דעם רב, בעת זיי האבען אליין נישט קיין פרוסה.

היות עס האלט שוין, אז די פרעסע שרייבט, דאס אין ראדאגאשטש איז שוין דא א נייער רב, ווילען מיר, עלטסטע בעלי-הבתים און גבאים פון ראדא-גאשטש, ווארענען, אז דערצו וועט דער ראדאגאשטשער יודישער קיבוץ נישט דערלאזען. אויב הרב לאסקי וועט אפילו ארויספאהרען, וועלען מיר אן׳אנדער רב פאר קיין פרייז נישט אויפנעהמען. הרב לאסקי איז פאר ראדאגאשטש דער פאסענדסטער.

(עס פאלגען אונטערשריפטען)

8-kl. GIMNAZJUM ŻEŃSKIE
Marji HOCHSTEINOWEJ
Wólczańska 23, tel. 14-27
מיט פולע רעכט פון רעגירונגס-שולען
(קאטעגאריע A)
די לעקציעס הייבען זיך אן דעם 1-טען סעפטעמבער. די קאנצעלאריע איז אפען פון 10 ביז 2 און פון 4 ביז 7. ביים גימנאזיום איז א קינדער-היים מיט׳ן סיסטעם פון פראפ. מאנטעסארי.

Z prawami gimnazjów państwowych
8-klas. Gimnazjum Męskie L. SZAKINA
18 Piotrkowska 18
די פערוואלטונג פון גימנאזיום האט זיך געשטעלט די אויפגאבע צו ערמעגליכען די חניכים בעמיטעלטע עלטערן צו געבען זייערע קינדער די גייסטיגע בילדונג אין דעם גימנאזיום. דעריבער וועט דער שכר למוד זיין צוגענגליך פאר אלע שיכטען פון די יודישע געזעלשאפט.
אונבעמיטעלטע אבער פעהיגע שילער האבען די מעגליכקייט צו בעקומען דא די געהעריגע בילדונג ביי פערשידענע פערלייכ-טערונגען פון אבצאהלען דעם שכר למוד. אין A-קלאס ווערען אנגענומען קינדער פון 6 יאהר אהן עקזאמען.
די קאנצעלאריע פון גימנאזיום ערטיילט אינפארמאציעס טעגליך (אויסער שבת) פון 9 ביז 1 פארט. און פון 5 ביז 7 נאכט.

Gimnazjum Żeńskie
JÓZEFA ABA
w ŁODZI, Zielona 10 Telefon 22-12.
איינשרייבונגען פון נייע שילערינס A-קלאס ביז צו דער VI איינ-שליסליך נעמט אן דער סעקרעטאריאט פון גימנאזיום טעגליך אין די שעה׳ן פון 10—1.
די עקזאמענס לויט א לעקציע סיסטעם הויבען זיך אן ד. 2 סעפט.
Dyrektor J. AB.

אכטונג לעזער-
פון טאמאשאוו מאז.!
אין דער בוכהאנדלונג פון ח. וויס, יעראזאלימסקא № 2 בעקומט מען טעגליך דאס
„לאדזשער טאגעבלאט"
ווי אויך ווערט אנגענומען אנאנסען, גראטולאציעס, נעקראלאגען צו רעדאקציע-פרייזן.
גלייכצייטיג מאך איך בעקאנט, אז איך האב אויך לאגער א גרויסען אויסוואהל פון שרייב-מאטעריאלען און שול-ביכער פאר קינדער און יוגענד פון מיטעל-שולען.
ח. וויס, יעראזאלימסקא 2.

בעריהמטער פאטאגראף-קינסטלער, פיהרט אויס פאטאגראפיעס אהן קאנקורענץ!
יעדע פאטאגראפיע איז א קונסט-בילד!
ספעציאליסט פון קינדער-אויפנאהמען נעמט אן אלערליי בעשטעלונגען און קומט צו די קליענטען א היים. די אויפנאהמען ווערען אויס-געפיהרט דורך א אפאראט פון דער נייעסטער טעכניק ביי ד ר מיטהילף פון קינסטליכען ליכט. א חוץ דעם ווערען אויפגעפיהרט אלערליי אויפנאהמען ווי: פארטרעטען, האכצייטען, סטאַרטעס, מעט-טער און מצבות-אויפנאהמען אויך בעשטעלונגען אויף ארויס-צופאהרען. דאס העטער און די צייט פון טאג שטערט נישט צו די אויפנאהמען. נישט קוקענדיג אויף דער גרויסער בעקוועמליכקייט זענען די פרייזען זעהר צוגענגליך. בעשטעלונגען ווערען אנגענומען פון 8 זייגער 10 פריה ביז 3 נאכט.
זאוואדזקא 39, 3-טער שטאק, אפיציע ביי הערשאפט סאאור.
גוט און ביליג! גוט און ביליג!

בעקאנטמאכונג פאר עלטערן.
צו ערמעגליכען די ברייטעסטע שיכטען פון די יודישע געזעלשאפט געבען זייערע קינדער די גייסטיגע בילדונג און געהעריגע ערציהונג, עפענט זיך פון 1 סעפטעמבער ד. י. ביי דעם 8-קלאסיגע גימנאזיום פון ה׳ ש א ק י ן אין לאדז, פיעטריקאווער 18 א
7-קלאסיגע
קאעדוקאציאנס-שולע
1) די פערוואלטונג האט זיך געשטעלט די אויפגאבע צו גע-בען אויסער די אלגעמיינע בילדונג אויך פראקטישע וויסענשאפט פון בוכפיהרונג, האנדעלס-קארעספאנדענץ, מאשין-שרייבען און אנד.
2) אויף די יודישע למודים ווי: עברית, חומש, נביאים, רש״י קיצור שלחן ערוך און אנד. ווערט געלייגט א גרויס געוויכט.
3) נאכ׳ן ענדיגען פון די דאזיגע שולע וועלען ווערען די שילער און שילערינס אנגענומען אין די V טען קלאס פון העכערען גימנאזיום.
4) אין די A-קלאס ווערען אנגענומען שילער און שי-לערינס פון 5½ יאהר אהן עקזאמען.
5) דער שכר-למוד אין די A-קלאס בעטרעפט 80 זלא-טים א חודש.
6) קינדער פון ארבייטסלאזע ווערען אנגענו-מען אומזיסט אין א ערך 10% פון די צאהל שילער(רינס) אין יעדער קלאס.
אנמעלדונגען ג מט אן די קאנצלאריע פון גימנאזיום (פעטריקאווער 18) טעגליך (אויסער שבת) פון 6 ביז 8 נאכמיטאג! ביים איינשרייבען איז נויטיג די מעטריקע פון שילער(רין).

7-קל. שולע
פון א. עדעלשטיין
9 סאלנא 9
דאס איינשרייבען פון שילער-ין אין אלע קלאסען ווי אויך אין גן-ילדים ווערט אנגענומען טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 5 ביז 7.
די לעקציעס הויבען זיך אן דעם 1-טען תרנשען.

וכי תמכור ממכר לעמיתך
או קנה מיד עמיתך,
אל תונו איש את אחיו!
און טאמער וועט דיך דיין חבר אפנארען, זאלסטו קומען צו לויפען אין דעם ביורא פיעטריק׳ו 17, דורכגאנג (זאכאדניא 52) ווערט לויט׳ן אוסטאוו געהייסענעהאט ערלע-דיגט אלערליי בישעס. סלאווולעס זא-בעזפיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען. אפעלאציעס, קאסאציעס. אר-וואלאניעס, רעקורסען,—וועגען סאנ-צעסיעס, פאטענט אין קאפיסאר.-זשאנדו-ביאעס אין אלע פאליציי-בעצירקען, שות-פות-אקטע, סטאטוטען, אקטען אינטערציזיעס, אקטען דארא-ווייזונעס, פאַרנע ספראטעס ווי אויך איבערזעצונג אין אלע שפראכען.
שנעל, רעעל און ביליג!
מיט אכטונג י. מאנעלא רעכטסקאנסולענט
פיעטריקאווער 17, זאכאדניא 52.

Żeńskie Seminarjum Nauczycielskie
Tow. Uniwersytetu Robotniczego
w Łodzi, ul. Piotrkowska 18
przyjmuje na 1 kurs kandydatki bez różnicy wyznania ze świadectwem ukończenia 7-kl. szkoły powszechnej. Początek roku szk. 1 września 1927 r.

א זוניג מעבלירט צימער
ביי אן׳אינטעליגענטער פאמיליע מיט א בעזונ-דערען איינגאנג פון זאפארט צו פערמיטען.
צו ערפאהרען אין דער אדמ. פון „לאדזשער טאגעבלאט".

א מאשיניסט און א מערעל
ווי אויך איינינע יונגלעך ווערען געזוכט אין דער דרוקעריי און פאפיר-געשעפט פון מ. י. קוטאס, קילינסקעגא 18. 3487

די קראנקען-קאסע פון דער שטאט לאדז
פערעפענטליכט דערמיט
א קאנקורס
אויפ׳ן אמט פון א דאקטאר-רעפערענט
פון הייל-וועזען אין אמבולאטאריום פון דער קראנקען-קאסע,
די, וואס בעמיהען זיך וועגען דעם דערמאנטען אמט דארפען ביז דער ביטע, וואס ענט-האלט א קורצע לעבענס-בעשרייבונג, בעווייזען, אז זיי בעזיצען לכל-הפחות א 10-יעהריגע מעדי-צינישע פראקטיק, בעקאנטשאפט פון אלערליי מעדיצינישע אבטהיילונגען און אדמיניסטראטיוו-מעדיצינישע פראקטיק. חוץ דעם דארף מען ביילעגען פאלגענדע דאקומענטען: 1) געבורטס-מעט-ריקע, 2) בעשייניגונגען, וואס בעשטעטיגען די פוילישע בירגערשאפט, 3) א דאקטאר-דיפלאם פון אלערליי מעדיצינישע וויסענשאפטען מיט רעכט פון פראקטיק אין דער פוילישער מלוכה.
די בעלוינונג פון א דאקטאר-רעפערענט פאר 8 שעה טעגליכער ארבייט וועט בעטרעפען 1.400 זלאטים מאנאטליך.
נעגויערע אינפארמאציעס ערטיילט דער הויפט-ארצט פון דער קראנקען-קאסע.
אפערטען ווערען געבעטען אבצוגעבען דער פערוואלטונג פון דער קראנקען-קאסע אין לאדז, וואלטשאנסקא 225 ביז׳ן 15-טען סעפטעמבער 1927.
קראנקען-קאסע פון דער שטאט לאדז.
(—) Dr. E. Samborski (—) F. Kałużynski
Dyrektor. Przewodniczący Zarządu.

די טוטמערהאפטע שולע פאר יוד. אינטעליגענץ פון נאוואמיעסקא-געגענד!
Dla dzieci żyd. inteligencji północnej dzielnicy miasta.
7-kl.
SZKOŁA
Kacenelson-Nachumow
ul. nad Łódką Nr. 6
przy Nowomiejskiej
שילער און שילערינס פון 6—14 יאהר ווערען אנגענומען אין די שול-קלאסען
50% ביליגער
אין די נאכמיטאג-שולע פאר אונבעמיטעלטע.
פויליש
איז די אונטערריכטס-שפראך פון אלע למודים
העברעאיש
און אלע למודי-קודש ווערען געלערנט גרינדליך
7-קלאסיגע
שולע
— פון —
קאצענעלסאן-נאחומאוו
נאד לודקא 6 ביים נא-נאוואמיעסקא
אונטער דער פערזענליכער הנהלה און השגחה פון ר׳ בנימין יעקב קאצענעלזאן
ווערט געעפענט ספעציעל פאר מנאבע פון בעסערע ארטאדאקסישע עלטערן (פון 4—14 יאהר)
א רעליגיעזער חדר (נאכמיטאג פון 4—7)
מיט דעם חדר-פראגראם פון אלע למודי-קודש: חומש, רש״י, תנ״ך, פסוק, גמרא.
ד׳ אלול — 1927 1|9
אין דער אנפאנג פון די לעקציעס. אלע שילער און שילערינס מוזען קומען אין שולע.
איינשרייבונגען פון 11—2 און פון 4—7. טימפרעגנונגען א מעטריקע און א פאקען-שיין פון קינד.
Freblówka nowoczesna
מאדערנע פרעבעלשולע
פאר קינדער פון 3—6 יאהר
פויליש אינטערריכטס-שפראך אין דער I גרופע העברעאיש אין דער II גרופע. מוזיק, ריטמישע גימנאסטיק, ריטמישע טענץ, האנדארבייט, נאטור אויפזיכט, אנשוילעכונג און בעסערע ערציהונג.
פיל ביליגער איז די נאך זייער פרעבעלשולען פון 2—6 פאר אונבמיטלטע אדער שוואכע קינדער.

צאהן-ארצט
S. Sokalski
אנדזשעיא 4 — טעל. 54-12.

Lek. Dentysta
F. Dreitzer-Finn
powróciła
Piotrkowska 24.

א פאדרענטשנע
און שילערינס ווערען געזוכט אין דער קליידער-פראצאווניע. טייטעלבוים, פיעטריקאווער № 132

ביליג שטרימפ
איך מאך בעקאנט די געעהרטע דאמען און הערען, דאס איך פערקויף אויף ענגעל דאמען-שטרימפ און שקארפעטען מיט שפאט ביליגע פרייזען וועלכע איהר אליין וועט בעהאופטען. אין מיין פריוואט-וואוינונג קאנסטאנטינער 18 ביי לאנער, ערשטען איינגאנג, ליגקס, פאר-טער, קומט און איבערצייגט אייך. סענעשט נישט די אדרעס.

מעבעל קויפט נישט קיין מעבעל מעבעל
מעבעל
פאר איהר איבערצייגט אייך גישט אין מיין
מעבעל - געשעפט
44 גראנסקא (דלוגא) 44
טעלעפאן 56-62
Ch. ŁAZNIK
ווי ביי מיר קענט איהר בעקומען פערשידענע מעבעל שעהן גוט און ביליג בעמערקונג: אויך פערקויף איך פערשידענע מעבעל, דיוואנעס, פעלצען, אנצינער, נעמאשינען, סא-לאנארען א. א. וו. איך צאהל די העכסטע פרייזען, קומט און איבערצייגט אייך.

Dr. med.
M. GLAZER
ul. ZIELONA 6 טעל. 45-49
הויט און וועגערישע קראנקהייטען.
צוריקגעקעהרט.
נעמט אן פון 8—9.30 12—2 און 7—8.

אבאנאמענטס-פרייז: פאר א חודש אין פוילען 5 זל., אין פראווינץ און אויסלאנד 7 זל. אנאנסען-פרייז: פאר א מיליטעטער-שורה פאר׳ן טעקסט 16 גר., אין טעקסט 40 גר., פרימאנע 24 גר., פרימאנע 60 גר., נאכ׳ן טעקסט 12 גר. ביינען 20 פראצענט. אין אנדערע לענדער—1,25 דאלאר. פאר אויסלענדישע אנאנסען 100% טייערער. אויסער דער שטאט—מיט 50% טייערער. פון די פירמען ווערן גיט ארא... קען ראבאט.

Redaktor wydawca E. Hamburski Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 16